

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

**Motivace k trávení volného času v klubech pro
volný čas**

Motivation to spend leisure time in youth clubs

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
PhDr. Hana Dvořáčková

Autor:
Jakub Truneček

Praha 2008

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Haně Dvořákové za trpělivé a podnětné vedení bakalářské práce. Dále děkuji Ing. Antonínu Nevolovi, řediteli Salesiánského střediska mládeže, za možnost čerpat zkušenosti a informace především z projektu Oratoř. Poděkování patří i Ing. Milanu Růžičkovi, vedoucímu klubových aktivit Salesiánského střediska mládeže Plzeň za poskytnutí informací.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 23. června 2008

Jakub Truneček

Anotace

Bakalářská práce „Motivace k trávení volného času v klubech pro volný čas“ pojednává o motivačních faktorech, které mohou ovlivnit návštěvnost v takovýchto zařízeních a případně oslovit další potenciální klienty. Snaží se popsat strukturu fungování klubů pro volný čas, nejúčinnější propagační metody, nejvyužívanější aktivity. Volnočasový klub může být zajímavou alternativou pro ty, kteří nemohou, nechtějí nebo nejsou schopni plnit požadavky pravidelných aktivit. Může být alternativou pro skupiny kamarádů, kteří nemohou společně trávit volný čas jinak než na ulici. Stěžejní metodou výzkumu bude dotazníkové šetření, které bude zkoumat povědomí školní mládeže o možnostech trávení volného času a podněty, které vedou stávající klienty k návštěvě klubů pro volný čas.

Annotation

The bachelor thesis "Motivation to Spend Leisure Time in Youth Clubs" analyzes motivating factors which can influence youth club attendance or appeal to new clients. It describes the functional structure of youth clubs, the most efficient promotion methods and the most frequently used activities. A youth club may be an interesting alternative for those who cannot, do not want to or are not able to meet the requirements of regular activities. It may be an alternative for groups of friends who cannot spend their leisure time anywhere else than in the streets. The key research method is a questionnaire survey which examines the awareness of schoolchildren about the options of spending their leisure time and explores the incentives which lead the exiting clients to attend leisure clubs.

Klíčová slova

klub pro volný čas, středisko mládeže, volný čas, sociálně pedagogický pracovník, motivace, aktivity, klienti

Keywords

youth club, youth center, leisure time, social pedagog, motivation, activities, clients

OBSAH :

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ÚVOD	9
1.1 Volba tématu	11
1.2 Cíle práce	12
2. FUNKCE VÝCHOVY MIMO VYUČOVÁNÍ.....	13
2.1 Výchovně vzdělávací funkce	13
2.2 Zdravotní funkce	14
2.3 Sociální funkce	15
2.4 Preventivní funkce	16
3. MOTIVACE	17
3.1 Motivace vycházející z potřeb	17
3.2 Motivace vycházející z potřeb v praxi.....	18
3.3 Osobnost pracovníka jako motivační prvek	19
4. VOLNOČASOVÝ KLUB	23
4.1. Hlediska vzniku	23
4.2. Spontánní činnost v klubu	23
4.3. Forma volnočasového klubu	24
4.4. Cílová skupina	25
4.5. Typy otevřených klubů	26
4.6. Sociálně pedagogický pracovník v klubu	27
4.7. Časové vymezení	27
4.8. Pravidla	27
4.9. Oslovení a nabídka	28
4.9.1 Nabídka osobního kontaktu.....	29
4.9.2 Nabídka konkrétní příležitostné činnosti	29
4.9.3 Nabídka v rámci České republiky	30
5. SALESIÁNI	32
5.1 Stručná historie salesiánů	32
5.2 Salesiánské dílo v Čechách	33
5.2.1 Období 1921-1948	33
5.2.2 Období 1948-1990.....	33
5.2.3 Období od roku 1990	34

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6.	PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
6.1.	Úvod	35
6.2.	Cíle	35
6.3.	Metody	36
6.3.1.	<i>Dotazníkové šetření</i>	36
6.3.2.	<i>Obsahová analýza souvisejících dokumentů</i>	37
6.4.	Cílová skupina	37
6.5.	Časové rozvržení	38
6.6.	Salesiánské středisko mládeže Plzeň	38
6.6.1.	<i>Historie</i>	38
6.6.2.	<i>Současnost</i>	39
6.7.	Klub Balón	39
6.7.1.	<i>Obecná charakteristika</i>	40
6.7.2.	<i>Cíle klubu Balón</i>	40
6.7.3.	<i>Aktivita v klubu Balón</i>	41
6.8.	Klub Vzduch/loď.....	41
6.8.1.	<i>Obecná charakteristika</i>	42
6.8.2.	<i>Cíle klubu Vzduch/loď</i>	42
6.8.3.	<i>Aktivita v klubu Vzduch/loď</i>	42
6.9.	Propagace klubových projektů SaSM Plzeň	43
6.10.	Salesiánské středisko mládeže Praha	44
6.10.1.	<i>Historie</i>	44
6.10.2.	<i>Současnost</i>	44
6.11.	Oratoř.....	45
6.11.1.	<i>Obecná charakteristika</i>	45
6.11.2.	<i>Cíle projektu Oratoř</i>	45
6.11.3.	<i>Cílová skupina</i>	46
6.11.4.	<i>Aktivita v Oratoři</i>	46
6.12.	Propagace klubových projektů SaSM Praha	47
6.13.	Vyhodnocení dotazníkového šetření v klubových zařízeních	48
6.13.1.	<i>Otázka č.3: Jak jsi se dozvěděl/a o klubu</i>	48
6.13.2.	<i>Otázka č.7: Co v klubu využíváš?</i>	49
6.13.3.	<i>Otázka č.8: Našel/a jsi v klubu nové kamarády?</i>	49
6.13.4.	<i>Otázka č.9: Co si myslíš o pracovnících klubu?</i>	50
6.13.5.	<i>Otázka č.10: Obrátil/al ses někdy na pracovníku klubu se svými problémy?</i>	51
6.13.6.	<i>Otázka č.12: Co se ti v klubu líbí?</i>	51

6.13.7.	<i>Otázka č.13: Co se ti v klubu nelíbí?</i>	52
6.13.8.	<i>Otázka č.14: Navštěvuješ příležitostné akce klubu?</i>	53
6.13.9.	<i>Shrnutí</i>	53
6.14.	Vyhodnocení dotazníkového šetření na školách	55
6.14.1.	<i>Otázka č.3: Víš, co je SVCČ nebo DDM?</i>	55
6.14.2.	<i>Otázka č.4: Víš,co je volnočasový klub?</i>	55
6.14.3.	<i>Otázka č.5: Víš, co je nízkprahový klub?</i>	56
6.14.4.	<i>Otázka č.7: Odkud jsi o tomto zařízení slyšel/a?</i>	57
6.14.5.	<i>Otázka č.10: Chodil/a jsi někdy do takovéhoho zařízení?</i>	57
6.14.6.	<i>Shrnutí</i>	58
6.15.	Vyhodnocení společných otázek	58
6.15.1.	<i>Otázka č.1: Jak nejčastěji trávíš volný čas?</i>	59
6.15.2.	<i>Otázka č.2: S kým nejčastěji trávíš volný čas?</i>	59
7.	SHRnutí	60
	Summary	61
8.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
	Elektronické dokumenty	63
9.	SEZNAM PŘÍLOH	64

Seznam zkratek

OECD – Organizace pro hospodářskou pomoc a rozvoj

DDM – Dům dětí a mládeže

OSPOD – Odbor sociálně-právní ochrany dětí

ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorders - hyperaktivita s poruchou pozornosti

NIDM – Národní institut dětí a mládeže

SVČ – Středisko volného času

SaSM – Salesiánské středisko mládeže

1. Úvod

Běh svého života jsme si uvykli členit především na dobu práce a chvíle odpočinku, znovunabytí sil, dobu, kdy se věnujeme svým zájmům a koníčkům – volný čas. V dnešní době je brán jako samozřejmá součást běhu lidského života. Mezinárodní asociace volného času v Chartě volného času zaručuje právo trávit svůj volný čas podle své vůle, schopností a možností a každá vláda má povinnost toto právo chránit. Měli by být vytvářeny podmínky pro aktivní a naplňující trávení volného času. Přes všechny snahy odborníků, pedagogů i zdravotníků o zkvalitnění využívání volného času, který nejenže primárně působí potěšení z uspokojení vlastních potřeb, ale sekundárně přispívá i ke zkvalitnění pracovních výkonů stále vyvstává otázka, zda se pro tuto oblast dělá dostatek. Umění trávit volný čas vypovídá též o hodnotách té které společnosti. Pokud se mu nebude v širší rovině věnovat více pozornosti, může to v konečném důsledku přinášet nežádoucí sociálně patologické jevy, naopak podchycení a rozvoj zájmu může vést ke zlepšení atmosféry v celé společnosti. Podle Organizace pro hospodářskou pomoc a rozvoj (OECD) je dnes volný čas jedním z 24 indikátorů, podle kterých se určuje kvalita života v jednotlivých zemích. Způsob trávení je také důležitý v utváření žebříčku norem a životních hodnot.

Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, kdy si můžeme činnosti aktivně a svobodně vybírat. Je to také doba nezbytně nutná k reprodukci sil¹. Pod pojem volný čas se zahrnuje odpočinek, rekreace, zájmová činnost, zájmové vzdělávání, zábava, dobrovolná společenská činnost. Je důležité si uvědomit, že do této kategorie nemůže patřit vyučování a činnosti s ním související (příprava domácího úkolu), sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny a domácnosti, další uložené vzdělávání. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče), přestože se může především v pozdějším věku stát, že i z těchto činností v těchto činnostech si může člověk vytvořit zálibu a koníčka, především pokud jde o přípravu a následnou konzumaci jídla nebo spánek.

---

¹ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.

Velké množství volného času mají děti, kterým především se věnuje Pedagogika volného času, která jako věda vznikla na přelomu 19. a 20. století jako součást sociální školy Tomsteina Velneho. Pedagogické ovlivňování trávení volného času má funkci prevence patologických jevů – primární, sekundární, terciární prevence, ovlivňuje životní styl, pracuje s psychohygienou – denní a týdenní biorytmus.

Česká republika od svého vzniku navázala a pokračovala v tradici mimoškolní pedagogiky praktikované v zemích sovětského bloku. Rozšířená činnost domů pionýrů, které se transformovaly do domů dětí a mládeže, při školních zařízeních vzniklá denní zařízení pro děti pracujících rodičů – školní družiny a školní kluby. Velmi specifickou se stala síť lidových škol umění (základní umělecká škola). Domy pionýru a mládeže byly v době totality jednou z mála institucí, kde si mladý člověk mohl svobodně vybrat aktivitu, dbalo se na individualitu a osobnost dítěte.²

Takto fungující zařízení dokázalo poměrně slušně plnit své poslání a to ve všech formách činnosti – pravidelné i příležitostné, v průběhu prázdnin.

S rozvojem demokratické společnosti v České republice se postupem času odpoutává pedagogika, mimoškolní pedagogika či pedagogika volného času od státu jako takového, a nabídka aktivit volného času, a to nejen pro děti a mládež, se stala plurativní. Podmínky pro realizaci cílů výuky mimo výchovu mohou plnit a v České republice plní tyto instituce.

- Školní družiny
- Školní kluby
- Střediska pro volný čas dětí mládeže, které zahrnují i Domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností
- Domovy mládeže
- Dětské domovy
- Základní umělecké školy
- Jazykové školy
- další subjekty, občanská sdružení, tělovýchovné a sportovní organizace, kulturní a osvětová zařízení
- církve a náboženská společenství (salesiánská střediska mládeže)

---

² PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2002. 221 s. ISBN 80-7178-711-6.

Všechny tyto instituce mají nezastupitelnou roli v organizaci volného času a především na velkém množství pravidelných aktivit. Cílem této práce ale bude poukázat na potřebnost budování i takových zařízení, která nabízejí činnost nepravidelnou, do určité míry odpedagogizovanou, s možností volby aktivity podle aktuální chuti. Klub volného času může být prostor, který může být atraktivní pro určitou skupinu dětí a mladých lidí, kteří nechtějí nebo nejsou schopni plnit nároky pravidelné nebo kroužkové činnosti, může zaujmout velké množství potencionálních klientů svým odpedagogizovaným a přesto chráněným prostředím. Je nutné si uvědomit, že pokud je napsáno, že klub je určený pro klienty, kteří nejsou schopni nebo ochotni plnit pravidelnou zájmovou činnost, neznamená to, že selhávají ve svých sociálních rolích. Na mladé lidi je v dnešní době kladeno velké množství nároku ze strany školy, ze strany rodičů, vedoucích ve sportovních klubech a dalších, proto část z nich z pochopitelných důvodů hledá místo, kde může svůj volný čas strávit tak, jak se rozhodne sám podle své vůle, v danou chvíli. Prostor, kde může třeba i jen sedět a povídat si. Cílem práce není dokázat, že pravidelné aktivity jsou dnes již nepotřebné a je žádoucí budování volnočasových či nízkoprahových klubů. Naopak, chtěl bych poukázat na takovýto klub, jako vhodný doplněk ke struktuře poskytovaných mimoškolních aktivit. Dnes si již nevystačíme s kroužkem keramiky a hry na kytaru, je nutné vycházet z potřeb a požadavků dětí, mládeže a potencionálních klientů.

Volba tématu

Volba psát o tématu týkajícího se volnočasových klubů vyvstala z praktických zkušeností, které jsem získával a stále získávám v prostředí Oratoře – Klubu pro volný čas, který je součástí Salesiánského střediska mládeže. Velice si cením příležitosti pracovat ve velmi prostředí, pod vedením p. Antonína Nevoły a Bc. Michaely Láníkové Dis., kde se na pilířích preventivního systému Dona Boska buduje prostor, který je otevřený a přátelský pro všechny mladé lidi a dává prostor pro realizaci jak jim, tak i pracovníkům. Téma motivace k návštěvě reflektuje potřeby vedoucích takovýchto zařízení, kdy se často potýkají s malou návštěvností, a to z jakýchkoli důvodů.

Cíle práce

Cíle teoretické části jsou pokusit se z odborné literatury popsat metody práce ve volnočasovém klubu, metody práce podle salesiánského preventivního programu Dona Boska, funkce výchovy mimo vyučování v takovémto prostoru a v neposlední řadě také pozici sociálního pracovníka.

Fakta, zde uvedená, mají podpořit praktickou část a její výzkum, pro kterou jsou připraveny tyto tři hypotézy :

- Většina mladých lidí tráví velké množství volného času se svými kamarády. Volnočasový klub je alternativa pro místo společného pobytu. Kroužky a pravidelné aktivity tento požadavek volného setkávání nesplňují.
- Pro klienty, kteří navštěvují volnočasový klub, je velmi důležitá postava pracovníka klubu.
- Nejlepší místo pro oslovení potencionálních klientů je škola.

2. Funkce výchovy mimo vyučování

Funkce výchovy mimo vyučování mohou být³ :

- Výchovně vzdělávací
- Zdravotní
- Sociální
- Preventivní

Do určité míry skýtá každá pedagogicky vedená činnost ve volném čase všechny čtyři funkce. V této kapitole se pokusíme popsat všechny tyto funkce na aktivitách volnočasových středisek a klubů.

2.1. Výchovně vzdělávací funkce

Výchovně vzdělávací funkce se může spojovat především se zájmovými kroužky, kde dochází k rozvíjení vlastních schopností, naučení se a upevnění především dovedností a znalostí. Takováto činnost vede i ke kultivaci každého jedince. V neposlední řadě dochází k uspokojování zájmů a potřeb, což je nejdůležitější a nejsilnější motivace pro cílevědomou zájmovou aktivitu.

Jednou z částí pyramidy Maslowovy teorie potřeb je také potřeba uznání a vážnosti. A právě úspěch v zájmové činnosti může být ten, který kompenzuje například školní neprospěch nebo jiné deprivace.

Ředitel Salesiánského střediska mládeže, p. Antonín Nevola v rozhovoru pro Český rozhlas popisuje středisko jako místo, kde je prostor pro výběr aktivit, které každému klientovi vyhovují a ve kterých je dobrý. Zde pak vzniká prostor pro pochvalu, vyhledává se na každém klientovi to, co je dobré, v čem může vynikat a to se podporuje. Je důležité ukazovat na jejich vlastní hodnotu.

---

³ PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2002. 221 s. ISBN 80-7178-711-6.

Ve většině středisek a často i mezi jednotlivými středisky tak vzniká velké množství soutěží a akcí, kde může každý dosáhnout určitého úspěchu a uznání. Můžou to být turnaje ve stolním fotbálku v rámci klubů, floorbalové a fotbalové turnaje v rámci kroužků a mezi středisky.

Je pak velmi zajímavé sledovat, jak určité druhy organizací pracují s výkony a aktivitami svých klientů. I podle slov p. Antonína Nevoly je v rámci DDM a zájmových kroužků, které jsou podmíněny určitou aktivitou důležitý úspěch a výsledek, ve volnočasovém klubu je pak například sport, vytvoření týmu a účast na turnaji především prostředek k navázání určitého kontaktu, který determinuje další sociálně pedagogickou práci.

2.2. Zdravotní funkce

Životní styl nejen mladých lidí je dnes často prost pohybu a tak především sportovní nebo pohybové aktivity mohou působit kompenzačně vůči dlouhému sezení ve škole, u počítače nebo přes televizi. Pohybová aktivita má významný psychoregulační efekt při tlumení mentální zátěže dětí a mládeže. Příznivě zvyšuje toleranci ke stresu, depresi a přetížení nervového systému, plní funkci relaxační plynoucí ze vztahu napětí svalového a psychické tenze⁴. Je nutné si uvědomit, že dvě hodiny tělesné výchovy během školního týdne nemohou tyto požadavky dostatečně splnit.

Pohybové aktivity v rámci volnočasových zařízení tak mohou působit daleko příznivěji, protože se zde ztrácí akcent na plnění výchovných požadavků osnov. Zdraví se definuje jako stav tělesného a duševního zdraví, nejen nepřítomnost nemoci. Duševní zdraví pak podpoří právě pobyt na příjemném prostředí, mezi známými lidmi s možností volby činnosti nebo realizaci oblíbené činnosti.

Martin C., patnáct let, je romského původu, adoptovaný. V současné rodině však žije jen s matkou. Je diagnostikován jako hyperaktivní a medikován. Na doporučení pedagogicko psychologické poradny začal navštěvovat klub pro volný čas, kde má možnost vybit přebytečnou energii. V rámci klubu si našel přátele a jezdí i na příležitostné akce střediska.

---

⁴ TLAPÁK, František. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002. 48 s.

Z tohoto příkladu je dobře vidět, že zdravotní funkce nemusí mít jen známou dekompenzační formu nebo ovlivňovat jen režim dne. Návštěvy takovýchto klientů mají ještě jeden charakter, který přechází do další funkce výchovy mimo vyučování.

2.3. Sociální funkce

Ovlivňováním volného času a péčí o děti, zbavují tyto instituce rodiče také starosti v době, kdy jsou sami v zaměstnání, nebo se jim nemohou plně věnovat. V případě příkladu uvedeného u zdravotní funkce, mají návštěvy Martina C. takřka respitní charakter. Pokud je ale hlavním důvodem k mimoškolní aktivitě to, že klienta do střediska, zájmového kroužku nebo klubu přivedou rodiče z důvodu nedostatku času, nemůže být výsledný efekt dostatečný. V tomto rozhodnutí by měla hrát největší roli vůle dítěte.

Výchova mimo vyučování je také součástí socializace každého jedince a jedná se o celé společenství lidí v okolí klienta, nejen pedagogické pracovníky. Ve výchově ve škole i mimo školu se pak upevňují sociální a profesní kompetence⁵. Už návštěva zájmového kroužku může být zaměřena na rozvíjení profesních kompetencí.

Stanice techniků Domu dětí a mládeže hlavního města Prahy nabízí spektrum kroužků, které mohou u dětí rozvinout profesní kompetence. Např.:

- Automodeláři
- Digitální kamera
- Elektronika
- Fotoklub
- Programování
- Video – psaní scénáře, střih, ozvučení, příprava vlastních pořadů

---

⁵ KOHOUTEK, Rudolf, et al. *Základy sociální psychologie*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 1998. 181 s. ISBN 80-7204-064-2.

2.4. Preventivní funkce

Prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže je směřována do následujících oblastí⁶ :

- drogová závislost
- kriminalita a delikvence
- virtuální drogy (počítače, televize, video)
- patologické hráčství
- záškoláctví
- šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování
- xenofobie, rasismus, intolerance

V zásadě je prevence chápána ve třech rovinách

- primární
- sekundární
- terciární

Popisovaná zařízení by se dala zařadit mezi instituce primární a zčásti i sekundární prevence, to především v rámci klubů. Vždy jde o to, poskytnout mladému člověku bezpečné místo, pomoci vybudovat si vlastní nezávislou identitu a pomoci sociálně se začlenit.

---

⁶ PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2002. 221 s. ISBN 80-7178-711-6.

3. Motivace

Motivace je intrapsychický proces, který má svůj zdroj ve vnitřní a vnější situaci individua. Motivace jako psychický proces vede k energetizaci organismu, usměrňuje naše chování a jednání pro dosažení určitého cíle. Vyjadřuje souhrn všech skutečností – radost, zvědavost, pozitivní pocity, radostné očekávání, které podporují nebo tlumí jedince, aby něco konal nebo nekonal⁷.

Motivace je tedy jako taková psychologická kategorie, ovšem v případě práce Motivace k návštěvě volnočasových klubů zkoumatelná pouze ze sociologického hlediska.

3.1. Motivace vycházející z potřeb

Americký psycholog Abraham Maslow je autorem stupňovitého řazení potřeb, které v hierarchickém systému organizoval podle jejich naléhavosti pro člověka. Potřeby vyšší se objevuje až po uspokojení potřeb nižších. Člověk má obvykle potřebu seberealizace, pokud není hladový, je v bezpečí, milován a uznáván.

Teorie potřeb podle Abrahama Maslowa:

1. fyziologické potřeby
2. potřeba bezpečí a jistoty
3. potřeba lásky a sounáležitosti
4. potřeba uznání, úcty
5. potřeba seberealizace
6. potřeby estetické

Je zřejmé, že aktivity ve Středisku mládeže nebo Domě dětí a mládeže budou připraveny pro klienty, kteří mají již první čtyři body podle této teorie zajištěny a hledají potřebu se nějak realizovat, zdokonalovat atd. Zatímco klub je primárně zaměřen na trochu jinou cílovou skupinu.

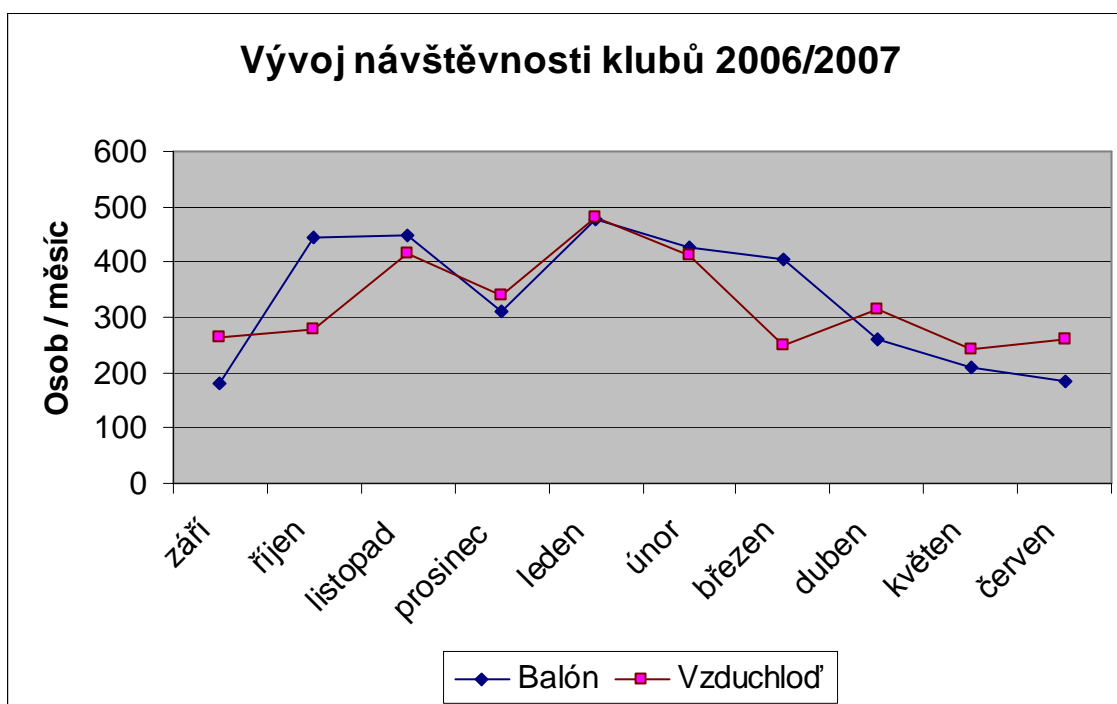
---

⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.

3.2. Motivace vycházející z teorie potřeb v praxi

V klubu nepůjde primárně o uspokojování fyziologických potřeb, přestože se to nedá vyloučit. Je to však většinou jen prvotní motivace k navázání další práce. Jde především o to, co můžeme nabídnout skupině mladých lidí, kteří například v zimních měsících nemohou využívat místa svého přirozeného shromažďování. Klub jim nabídne teplo, sucho, možnost si zdarma udělat pití. Přestože to může znít banálně, i grafy návštěvnosti klubů ukazují, že největší návštěvnost je v měsících leden až březen.

Graf č. 1. – Vývoj návštěvnosti klubů, Salesiánské středisko mládeže Plzeň

Dalo by se tedy říci, že zimní měsíce jsou zajímavým obdobím pro získávání nových klientů. Možná právě v této době by bylo vhodné provést propagační akci zaměřenou především na „děti s klíčkem na krku“, pro které by právě tato možnost skýtala možná zajímavou alternativu. Jaké jsou nejvhodnější formy propagace zkusím objasnit v praktické části práce.

Potřeba bezpečí a jistoty musí být v klubu beze zbytku naplněna. Pracovník klubu postupuje ve svém jednání vždy pro zájem klienta. Aby se mladý člověk mohl v klubu cítit bezpečně, musí znát také pravidla a povinnosti, to určí mantinely a klient si může být jistý v tom, kam až v komunikaci a ve svém jednání může zajít⁸.

Potřebu jistoty uspokojí konzistentní a očekávané chování pracovníka klubu, v klubu by měly platit i zásady nízkoprahovosti. Klient se tedy může svěřit bez obav, že by pracovník okamžitě kontaktoval rodiče, školu atd. Přispívá k tomu i správná komunikace, což je jeden z bodů kompetencí sociální pracovníka⁹.

Pracovník oratoře má přesné instrukce, jak postupovat při prvním kontaktu s potencionálním klientem:

- představit sebe, zeptat se na jméno návštěvníka klubu, zeptat jak ho má oslovovat
- představit oratoř, prostory oratoře, představit nabídku aktivit, které může využívat
- seznámit s vnitřními pravidly oratoře
- nabídnout pomoc a svou asistenci při všech problémech ve škole, rodině, ve vrstevnické skupině. Upozornit, že se může vždy obrátit na pracovníky oratoře.

Potřebu lásky a sounáležitosti samozřejmě není možné v klubu naplnit cele, ale prostředí má být takové, aby bylo otevřené k diskuzi, aby skýtalo možnost pro pochvalu, mělo by být rodinné. V poznámce v kapitole Funkce výchovy mimo školu je ukázán příklad, že není daleko k navázání citového pouta mezi klientem a sociálně pedagogickým pracovníkem.

Salesiáni Dona Bosko vkládají do výchovy především svou lásku a práce v jejich institucích je tím známá. I současné heslo představeného salesiánů Dona Pasquala Cháveze pro tento rok zní „Vychováváme srdcem Dona Boska!“, což je jasný apel na prohloubení vztahů mezi pracovníky a klienty.

---

⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 1, dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

⁹ HAVRDOVÁ, Zuzana . *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha : Osmium, 1999. 167 s. ISBN 80-902081-8-5.

Klienti se budou do klubu vracet, pokud bude poukazováno na jejich vlastní hodnotu a bude dáвана hodnota jejich názorům a přáním¹⁰. Pro mnohé z nich je klub jedním z mála míst, kde je jim projevována úcta jako k člověku, nemusí si ji vydobývat dobrými známkami, skvělými výsledky nebo atraktivním vzhledem. K tomuto tématu se také již vyjadřuje kapitola 2.1. Výchovně vzdělávací funkce.

Potřeba seberealizace může být motivující především pro ty, kterým nevyhovuje běžná nabídka využití volného času. V klubech je zařízení které odpovídá zájmům a požadavkům klientely, často to mohou být aktivity, které jsou jejich vrstevnické skupině hůře dostupné – například kulečnick, šipky, stolní fotbal, které jsou častým doplňkem barů, hospod a klubů, a tak zařazením těchto aktivit můžeme plnit i preventivní funkci.

Mohou to být aktivity, které jsou ale třeba nedostupné z hlediska finančního. Kluby v rámci Salesiánského střediska mládeže v Plzni disponují horolezeckou stěnou, stejně tak i kobylická Oratoř. Stejně tak i posilovna nebo vybavená hudební zkušebna. Toto jsou pak nejčastěji uváděné motivační faktory k návštěvě klubů. Vhodné vybavení a zázemí může hodně udělat, musí však vycházet z potřeb klientů.

Atraktivní vybavení je nutné v klubech v sídlech všech velikostí. Odvíjí se samozřejmě od finančních možností a ani samotné perfektní vybavení nedokáže motivovat k návštěvě, pokud by nebyly naplňovány ostatní potřeby Maslowovy stupnice.

Vybavení klubu při DDM Stod:

- počítače
- přístup na internet
- stolní hry
- stolní fotbal
- kulečnick

---

¹⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 1, dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

3.3. Osobnost pracovníka jako motivační prvek

Jedním z důležitých činitelů návštěvy zařízení věnujícímu se výchově ve volném čase může být i postava vychovatele. Může jím být vedoucí kroužku, pracovník klubu nebo každý jiný pracovník, který svým vzorem má vliv na dospívajícího člověka. Zvláště ve věku teenagerů, kteří jsou pro tuto práci cílová skupina, v němž není nesnadné podlehnout mnoha negativním vývojovým činitelům.

Existuje mnoho modelů, jak by měl pedagogický pracovník vypadat a pracovat¹¹, zda je vhodné, zohlednit peer hledisko, ale v každém případě je nutné navázat vztah důvěry, jistoty a otevřenosti.

Salesiánská střediska mládeže například pracují s preventivním výchovným systémem, který se svými vlastnostmi má zasloužit právě o navázání takového vztahu. Jedním z osmi pilířů je pilíř asistence.

- aktivní přítomnost mezi mladými lidmi
- snaha o osobní vztahy
- naslouchání
- vedení a povzbuzování společné zábavy
- dospělý partnerem, přítelem a průvodcem
- mladý přijímán jako subjekt svého vývoje
- dialog, láska a úcta k osobě a individualitě

Podle salesiánů je výchova bezcenná, jestliže vychovatel a výchovné společenství neprožívají zřetelně své vlastní životní přesvědčení. Hodnoty a jejich řád mohou uspět jen tehdy, pokoušejí-li se je vychovatelé realizovat individuálně i ve společenství. “ Z této věrohodnosti výchozí autorita jednotlivých spolupracovníků i celého výchovného společenství. Opravdová autorita pak zvětšuje vývojové šance mladých lidí a podporuje jejich zrání.

---

¹¹ Osobnost učitele – typologie: Marchand, Zaborowski, Anderson

Následující příklad z mé praxe v oratoři Salesiánského střediska mládeže dokumentuje, jak může působit sociálně pedagogický pracovník v podobném zařízení.

Bratři X a Y začali docházet do oratoře na podzim roku 2007. Nejdříve jen X, po několika týdnech i Y. Z počátku se moc nezapojovali do dění v prostoru a snažili se získat pozornost pracovníků. Intenzivně se jim věnovala pracovníce Z, zapojovala je do společných aktivit a postupem času si oba bratři našli kamarády a iniciativu k činnostem vyvíjeli sami. S pracovnící Z vedli časté rozhovory, ve kterých vyšlo najevo, že oba bydlí v neutěšených poměrech s otcem, který je nezaměstnaný, matka se o ně nestará a žije jinde. Pracovnice Z se jim snažila pomoci, v rámci citové deprivace, se školním prospěchem atd. Na přelomu roku 2007 a 2008 bratrům zemřel otec a z rozhodnutí OSPOD byli převezeni do dětského domova. Při terapiích s psycholožkou se chlapci často zmiňovali o oratoři a o pracovníci Z. I sami pracovníci začali s dětským domovem navazovat kontakty a v současné době je snaha o zapojování chlapců do aktivit oratoře, jakožto jediného místa, kde by se dalo kontinuálně navázat na nějaký sociální a citový vztah, v tomto případě především mezi bratry a pracovnící Z.

4. Volnočasový klub

Tato kapitola by měla popsat hlediska vzniku volnočasových klubů, popsat je jako jednu z forem spontánní činnosti a pokusit se nastínit i cílovou skupinu, která by měla být klientelou zařízení takového typu. Celá kapitola pak čerpá především z manuálu Otevřené kluby mládeže, Národního institutu pro děti a mládež.

4.1. Hlediska vzniku

Dalo by se říci, že pravidelná činnost v rámci např. zájmových činností bude přetrvávat se svým charakterem a se svými návštěvníky. Ovšem stále se zvětšuje skupina mladý lidí, kteří takovéto činnosti schopni nejsou. Přesto jsou možnosti, jak pedagogicky organizovat jejich volný čas při zachování velkého množství v rozhodování v otázce zda se zúčastnit a jakou formou.

Takovéto účelné využívání volného času má několik hledisek, které ho podporuje:

- mohou zaujmout velmi širokou vrstvu neorganizované mládeže
- neformálnost a volnost
- možnost poznat sám sebe a svoje schopnosti při různých aktivitách
- primární prevence

4.2. Spontánní činnost v klubu

Modelovým příkladem aktivit trávení volného času na pomezí organizované a neorganizované činnosti je spontánní činnost ve střediscích pro volný čas dětí a mládeže, v klubu pro volný čas. Spontánní činnost je jednou z oblastí činnosti středisek pro volný čas dětí a mládeže, která je dána vyhláškou 432/92 Sb.

V rámci spontánní činnosti je nabídka různých činností¹² :

- Využívána dětmi a mládeží individuálně nebo ve skupinkách, neorganizovaně a podle jejich aktuálního zájmu
- Činnost je vymezena pouze provozní dobou zařízení, která je přizpůsobená časovým možnostem dětí a mládeže, a je volně přístupná všem zájemcům
- Organizačně a výchovně je ovlivňována pouze nepřímo
- Je příležitostí vyzkoušet si různé druhy činností, rozpoznat svůj zájem nebo talent a eventuálně zvolit činnost k soustavnější aktivitě

4.3. Forma volnočasového klubu

Otevřený klub, volnočasový klub je jednou z forem spontánní činnosti, která může oslovit velkou část dětí a mládeže, jež nechce být nikde organizována. Vybudováním otevřeného klubu nabízíme místo, prostor, přirozené „shromaždiště“, kde se děti a mládež mohou neformálně sejit, popovídat si, posedět, kde mohou případně realizovat své zájmy a schopnosti, naučit se aktivně trávit volný čas. Je to místo, které je volně přístupné a otevřené, pokud možno co nejdéle, místo, jehož atmosféra odpovídá životnímu stylu mladých. Klub by se měl stát pro mladé bodem jistoty a bezpečí, místem, kde mohou najít zázemí i sebedůvěru.

Otevřený klub by měl naplňovat i funkci kontaktního a poradenského místa, kde mohou návštěvníci najít i radu, případně pomoc v obtížných životních situacích (rodinné konflikty, školní problémy, problémy s uplatněním na trhu práce apod.). Otevřený klub by měl podtrhovat neformálnost i vlastním prostředím. Ideální je situace, kdy sami návštěvníci mají možnost vzhled „svého“ klubu ovlivnit a přímo participovat na činnostech s „tváří“ klubu souvisejících. Pomalované stěny, vylepené plakáty, artefakty vlastní výroby apod., to vše vytváří prostředí, se kterým se mladí ztotožňují lépe než s konformně zařízenými místnostmi¹³.

---

¹² TLAPÁK, František. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002. 48 s.

¹³ BURDA, Jan, JANIČATOVÁ, Monika, TOMEČEK, Antonín. *Otevřené kluby mládeže*. Praha : Národní institut dětí a mládeže, Oddělení volného času, 2007. 7 s.

4.4. Cílová skupina

Jak už bylo naznačeno, klub může zaujmout široké skupinu mladých lidí. Mohou to být děti sociálně znevýhodněné, romského původu, s výchovnými problémy atd.

Oratoř SaSM v současné době (školní rok 2007/2008) eviduje přes 300 aktivních klientů, ze kterých má až 30% zkušenost s prací sociálního kurátora. Do klubu dochází skupina romských klientů, řada dětí se syndromem ADHD atd.

Za cílovou skupinu pro popisované zařízení můžeme považovat „sociálně ohrožené děti a mládež“. Tento pojem zahrnuje tedy ty, kteří se aktivně nezapojují do činnosti mládežnických organizací, sportovních oddílů či zájmových kroužků a nijak nerozvíjejí své individuální schopnosti, nekultivují svou fyzickou zdatnost nebo si nerozšiřují žádné žádoucí vědomosti¹⁴.

Přesto považuji za nutné zdůraznit, že klienty těchto zařízení mohou být, a také jsou, klienti, kteří pocházejí z majoritní společnosti, fungující rodiny bez patologického výchovného působení, plnící požadavky na výběrových školách. Volnočasový klub jim nabízí možnost být ve svém jednání opravdový, oproti škole mohou jednat uvolněně bez strachu z represe autority. Pobyt v tomto zařízení jim může přinést uvolnění a odpoutání se od plnění velkého množství povinností, které jsou na ně kladeny ze strany autorit, aniž by si uvědomovali, že jsou stále jen děti nebo mladí lidé, jejichž funkční potenciál a osobnost může být takto zahlcen.

---

¹⁴ JEDLIČKA, Richard, et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích : Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha : Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

4.5. Typy otevřených klubů

Při plánování otevření klubu bychom měli vycházet z demografické analýzy prostředí a zvážit i další podstatné aspekty, které budou práci tohoto zařízení determinovat. Můžeme tedy stanovit fakta, která budou pro provoz určující¹⁵:

- Jaké máme k dispozici prostory
- Jaký typ návštěvníků očekáváme
- Jaké máme možnosti personální
- Jaké máme možnosti materiálně technické

Podle výše uvedených hledisek, ale i jiných kritérií, které vycházejí z analýzy prostředí můžeme popsat různé varianty klubů¹⁶:

- Typ herny – možnost zahrát si kulečnick, stolní fotbal, šipky, deskové hry, stolní tenis
- Typ klubu/čajovny – nealkoholický bar, poslech hudby, klubové pořady, které jsou pro klienty organizovány nebo které si sami uspořádají (hudební pořady, videoprojekce, diskotéky, prezentace vlastní tvorby)
- Typ smíšený

Toto jsou základní varianty podle NIDM. Já k tomuto výčtu přidávám ještě jednu variantu, která je ovšem velmi závislá na prostorových dispozicích.

- Typ oratoř – kombinuje typ vnitřní herny s venkovním multifunkčním hřištěm (fotbal, basketbal, volejbal, tenis, hokejbal) nebo skateparkem

V každém případě je nutné předem si důvody založení klubu ujasnit. Vědět, proč chceme klub založit. S tím totiž souvisí také realizace vybavení klubu a jeho propagace, která se může lišit vzhledem k hlavní cílové skupině a důvodům existence klubu.

---

¹⁵ BURDA, Jan, JANIČATOVÁ, Monika, TOMEČEK, Antonín. *Otevřené kluby mládeže*. Praha : Národní institut dětí a mládeže, Oddělení volného času, 2007. 7 s.

¹⁶ Tamtéž

4.6. Sociálně pedagogický pracovník v klubu

Spontánní aktivity mají probíhat bez přímého vedení dospělými pracovníky. Neznamená to ale, že by takový pracovník neměl být vůbec přítomen. I když co největší část spontánních aktivit by měla být víceméně samoobslužná, měl by působit jako rádce, informátor, případně jako pomocník. Měl by dohlížet nepřímou na dodržování pravidel bezpečnosti a provozních pravidel.

Takový způsob práce je náročnější na osobnost a kvalitu práce pracovníka centra. Ze strany dospělého nejsou předávány poznatky a informace prostřednictvím poučování a vysvětlování. Nedochozí k příliš racionálnímu, hotovému a uzavřenému výkladu světa. Nejde o to plnit dětskou mysl, ale probudit aktivní zájem dítěte objevovat a uplatnit a ukázat co umí, zvládne a dokáže. Výchovná práce by měla být vedena skrytě, ale cíleně a dát dětem základy prosociálního chování a tedy i prevence sociálně patologických jevů¹⁷.

4.7. Časové vymezení

Vymezení spontánních aktivit z hlediska času musí být limitováno především časovými možnostmi dětí a mládeže. Znamená to zpřístupnit prostory klubu nejen v pozdějších odpoledních a podvečerních hodinách, ale i večer. Otevírací doba by měla odpovídat i umístění objektu. Pokud je klub například součástí školy, přínosem je otevření zařízení i v poledních pauzách mezi vyučováním. To samozřejmě někdy vyžaduje změnu v organizaci práce, posuny pracovní doby zaměstnanců.

4.8. Pravidla

Vymezením pravidel je nutné pro bezproblémové soužití možní i několika skupin ale i jedinců na jednom prostoru. Pokud jsou pravidla dobře známá a pracovníky předvídatelně kontrolována, i klienti se ve svých právech cítí bezpečněji¹⁸.

---

¹⁷ TLAPÁK, František. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002. 48 s.

¹⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 1, dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

Vnitřní pravidla klubu můžeme rozdělit¹⁹:

- Provozní pravidla – jsou dána organizačním řádem, měla by obsahovat způsob zapůjčování materiálu a sportovních potřeb, bezpečnostní a provozní pravidla
- Pravidla soužití – pravidla vzájemného respektu, úctu, důvěry atd.

Při vytváření pravidel je vhodné dbát na několik zásad²⁰:

- Spoluúčast dětí – pomůže tomu, aby děti pravidla přijaly a řídily se jimi
- Integrace pravidel do běžného chodu organizace – nestačí jednorázové seznámení,
- Srozumitelnost a splnitelnost
- Pozitivní formulace pravidel
- Přiměřenost počtu – přemíra pravidel často vede k jejich ignoraci
- Pravidla se týkají všech lidí v zařízení – děti jsou vnímavé na dvojí výklad pravidel a na jejich porušování dospělými

Oratoř SSM v Praze má nejdůležitější body pravidel sepsány na zadní straně průkazky, kterou každý klient podepisuje při první návštěvě. Podrobné znění pravidel je vyvěšeno vedle výpůjční místnosti, kde je stálo připraveno k nahlédnutí.

4.9. Oslovení a nabídka

Pro práci ve volnočasovém klubu, oratoři, nebo klubu na pomezí mezi nízkoprahovým a volnočasovým klubem je důležité vědět, jak oslovit potencionální klienty a to nejsou pouze děti s klíčkem na krku, drobní delikventy, děti z neutěšených sociálních poměrů atd. Je potřebné přijít s natolik atraktivní nabídkou, aby klienti nejen nalákala do chráněného prostředí, ale aby je motivovala k pravidelným návštěvám a soustavnější sociálně pedagogické pomoci. V praktické části se pokusím zjistit, jaké aktivity jsou pro současné návštěvníky klubů nejatraktivnější a jimi nejvyužívanější, proto nebudou vypsány v této kapitole, kam svým charakterem také patřily. Znovu ale budu zdůrazňovat, že veškeré tyto aktivity mají především charakter prohloubení vztahů mezi pracovníky a klienty pro přípravu další pomoci.

---

¹⁹ TLAPÁK, František. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002. 48 s.

²⁰ Tamtéž

4.9.1. Nabídka osobního kontaktu

Hlavním úskalím výchovné a sociální práce s mládeží je otázka prvotního lidského setkání²¹ a interakce s těmi, u kterých by pomoc a podpora byla prospěšná. Navázání osobního kontaktu je nejen nezbytnou podmínkou, ale samo o sobě i významnou cílovou hodnotou specializované odborné činnosti. Osobně si myslí, že právě opravdovost v jednání a kvalita interakce je nejdůležitějším faktorem motivace k návštěvám všech typů pedagogických zařízení. Blíže se k tomuto vyjadřuje kapitola 3.3. Osobnost pracovníka jako motivační prvek.

4.9.2. Nabídka konkrétní příležitostné činnosti

Vedle běžného využívání vybavení klubu, by měl být dostatek příležitostí k pořádání příležitostných akcí, které mohou být organizovány jak pracovníky, tak přímo klienty těchto zařízení. Je to jedna z dalších forem aktivizace a zaručuje tím skutečný zájem o danou akci.

Konkrétní příklady činnosti:

- Turnaj v šipkách
- Turnaj v kulečnicku
- Turnaj ve stolním fotbálku
- Turnaje ve stolních hrách
- Videoprojekce
- Koncerty, diskotéky
- Výstavy a prezentace
- Přespání v klubu
- Sportovní, víkendové akce
- Sprejerský workshop

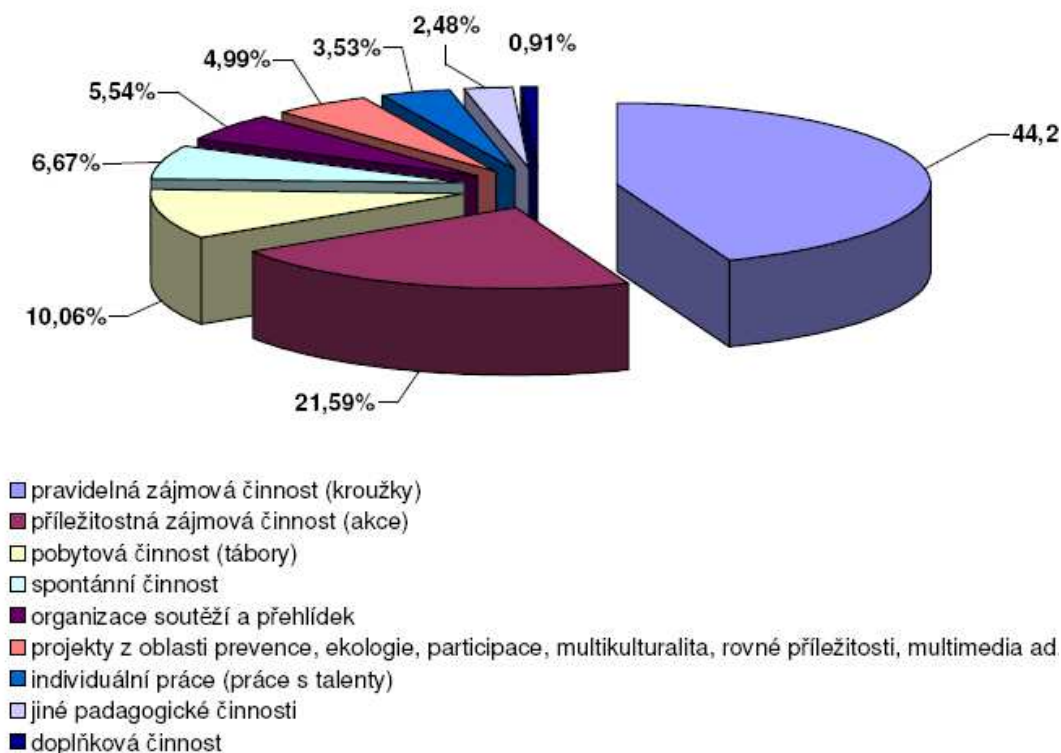
²¹ JEDLIČKA, Richard, et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích : Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha : Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

4.9.3. Nabídka v rámci České republiky

Protože není ze statistik patrné, kolik klubů pro volný čas dnes funguje v rámci České republiky, přidávám alespoň počty Středisek volného času. Podle adresáře Středisek volného času, který k 31.12.2006 vydal Národní institut dětí a mládeže, působí na území České republiky 293 Středisek volného času nebo Domů dětí a mládeže.

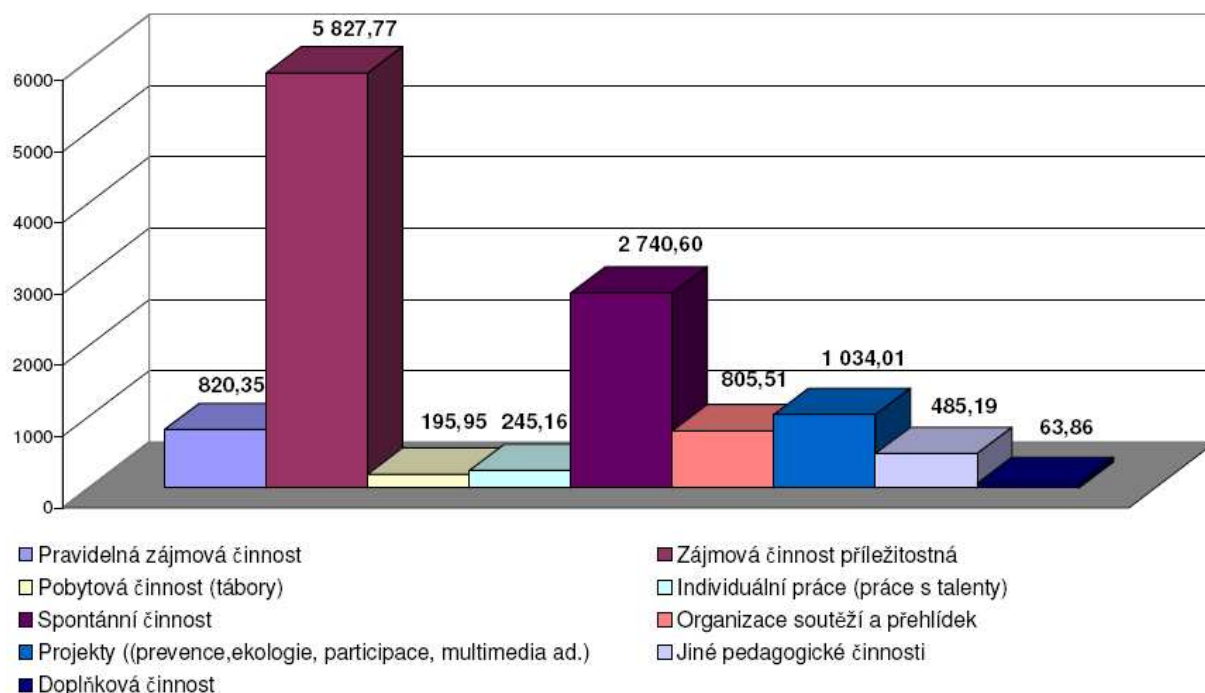
Velmi zajímavou informací pro účely této bakalářské práce může být výsledek porovnání grafů ze studie Trendy v činnosti Středisek volného času, Národního institutu dětí a mládeže z roku 2007.

Graf č.2 – Rozdělení činnosti SVČ

Podle tohoto grafu je v rámci Středisek volného času v celku očekávaně dominantní činností pravidelná zájmová činnost, která činí 44,2 % činnosti. Naproti tomu činnost spontánní, této studii zahrnující kluby volného času, herny, klubovny studovny, dílny a podobné, je zastoupena v 6,67 %. K zajímavému srovnání pak dochází s grafem, zobrazujícím průměrný počet účastníků v jednotlivých činnostech.

Graf č.3 – Průměrný počet účastníků v jednotlivých činnostech

Přestože počet spontánních činností je v rámci Středisek volného času v porovnání s pravidelnou zájemovou činností téměř sedminásobně menší, průměrný počet účastníků ve spontánní činnosti dosahuje takřka poloviční hodnoty počtu účastníků pravidelné zájemové činnosti. Z tohoto by se tedy dalo odvodit, že již dnes zaujímá spontánní činnost nejen ve volnočasových klubech velmi důležité místo na poli nabídky trávení volného času, přestože v rozložení činnosti v zařízeních poskytujících tento typ služeb nedosahuje hodnoty ani 7 %.

5. Salesiáni

Po roce 1989 dochází na úrovni celé společnosti k odstátnění všech sektorů. Nejinak tomu bylo i na poli pedagogiky a mimoškolní pedagogiky. Do této oblasti vstupují do té doby zakázané nebo ilegálně působící organizace (např. Skautská organizace, Liga lesní moudrosti) občanská sdružení a také církve se svými pastoračními programy²². Salesiánská střediska mládeže začala vznikat ve všech větších městech republiky a salesiánští bratři vystupující z ilegality začali navazovat na praxi přerušenu praktikami komunismu.

Dotazníkové šetření pro praktickou část bylo mimo základní a střední školy vedeno také přímo v klubech. Byla to oratoř Salesiánského střediska mládeže v Praze 8 a také kluby Balón a Vzduch/loď Salesiánského střediska mládeže v Plzni. Pro osvětlení a obeznámení se salesiánskou prací připojuji krátké shrnutí činnosti tohoto řeholního řádu.

5.1. Stručná historie salesiánů

Zakladatelem řádu salesiánských bratří je italský kněz Jan Bosco (1815-1888). Ten se inspiroval životním stylem sv. Františka Saleského (16. st.). Odtud pochází název salesiáni, salesiánský. Tento systém se opírá o rozum, křesťanské hodnoty a laskavost; nepoužívá donucovacích prostředků, dovolává se přirozených schopností, srdce a touhy po dobru, kterou má každý člověk hluboko v sobě. Činnost Dona Boska začala v roce 1841 v Turíně, kde se ujal chlapců bez rodinného zázemí. Během několika let okolo sebe shromáždil skupinu až 500 chlapců. V současné době působí salesiáni ve 122 zemích světa.²³

---

²² NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno : Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

²³ Tamtéž

5.2. Salesiánské dílo v Čechách

5.2.1. *Období 1927-1948*

V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927. První český salesián P. Ignác Stuchlý (1869 - 1953) přišel do naší vlasti až ve svých 58 letech, ale měl za sebou bohatou zkušenost z Itálie a Jugoslávie. Mateřským domovem se stal chlapecký ústav ve Fryštáku u Holešova²⁴. Postupně se zakládají nové domy v Ostravě, Praze-Kobylicích, Brně-Žabovřeskách, Pardubicích, Ořechově u Polešovic, Dvorku u Příbyslavi, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy, Přestavlkách u Přerova, Oseku Duchcova, Ústí nad Labem-Trmicích, Vidnavě a ve Vиноři u Prahy. Vytvářely se chlapecké ústavy, které bychom dnes zařadili do kategorie domovů mládeže, dále formační domy pro přípravu budoucích salesiánů, ale i první oratoře inspirované valdickou oratoří. V těchto domech se salesiáni snažili pokračovat v díle a v duchu svého zakladatele²⁵. Období 2. světové války s sebou přineslo pro salesiánské dílo řadu přesunů a změn. Útvary SS byl zabrán ústav ve Fryštáku. Štěpán Trochta (1905 - 1974), druhá nejvýznamnější osobnost českých salesiánských dějin a pozdější kardinál, byl odvezen do koncentračního tábora a někteří další salesiáni uvězněni. Přes všechny těžkosti však salesiánské dílo pokračovalo dál. V roce 1950 působilo v českých zemích 261 salesiánů ve 12 domech²⁶.

5.2.2. *Období 1948-1990*

Tvrdým zásahem pro české salesiány byla Bartolomějská noc ze 13. na 14. dubna 1950, kdy ozbrojené síly obklíčily všechny řeholní domy hlavních mužských řádů a kongregací na celém území československé republiky, řeholníci byli internováni do několika "koncentračních" táborů a řada vedoucích osobností byla uvězněna. V období od roku 1948 do roku 1989 bylo odsouzeno a uvězněno 47 salesiánů. Podle vynesených rozsudků byli odsouzeni celkem na 244 let. Ve vězení strávili celkem 170 let²⁷.

---

²⁴ KŘÍŽKOVÁ, Marie. *Kniha víry, naděje a lásky : 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. Praha : Portál, 1996. 150 s.

²⁵ Výchovně pastorační projekt komunity sv. Terezie od Dítěte Ježíše v Praze-Kobylicích, Provinciální rada, 2007

²⁶ KŘÍŽKOVÁ, Marie. *Kniha víry, naděje a lásky : 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. Praha : Portál, 1996. 150 s.

²⁷ Tamtéž

Řeholní činnost byla postavena mimo zákon. Salesiáni, kteří byli propuštěni z vězení, se nemohli oficiálně věnovat svému poslání. Forma činnosti se přesunula do soukromých bytů, horských chat či do přírody, kde probíhala formace dalších salesiánů, studium filozofie a teologie, ale i množství prázdninových akcí pro menší skupiny, kterým se říkalo „chaloupky“.

5.2.3.   *Období od roku 1990*

Změna politického systému postavila salesiány před nové možnosti. Postupně se vraceli zabavené domy a přistupuje se k jejím opravám a přebudováním. Řeholníci vystupují z ilegality, pomalu se stahují z diecézních farností a začínají se učit žít v komunitách. Zejména ve větších městech se zakládají salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže (Praha-Kobylisy, Brno-Žabovřesky, Brno-Líšeň, Ostrava, Plzeň, Pardubice, české Budějovice, Teplice, Rumburk, Prostějov, Zlín, Jaroměřice nad Rokytnou).

Salesiánská provincie dále zřídila nakladatelství Portál, které má velký význam při vydávání pedagogické a psychologické literatury, a vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze pro výchovu a vzdělání pracovníků v sociální oblasti, zejména pro mládež postiženou, narušenou či stojící na okraji společnosti. Salesiáni stáli u zrodu a výrazně podpořili vznik teologické fakulty Jihočeské univerzity, někteří přednáší na TF PU v Olomouci²⁸.

---

²⁸ Výchovně pastorační projekt komunity sv. Terezie od Dítěte Ježíše v Praze-Kobylisích, Provinciální rada, 2007

6. Praktická část

6.1. Úvod

Teoretická část práce měla za úkol popsat roli spontánní činnosti na poli volnočasových aktivit a připravit základy pro část praktickou. Jak je z předchozích kapitol zřejmé, klubová práce je velice specifická a klade nemalé nároky na schopnosti pracovníků, vůli chápat mladé lidi a být jím především partnerem. Protože pouze při hře se nejen děti, ale i každý člověk, chová nejvíce přirozeně a pro pedagogy, kteří dokáží využít ten správný moment, se otevírá spousta prostoru a možností poznat mladé lidi a být jim především vzorem. Ony vzory agresivních jedinců, umělé krásy a pokřivených hodnot jsou přítomny všude kolem a klub by měl být jakýmsi ostrovem opravdovosti, kam se může každý uchýlit takový jaký je, a nebude zde porovnáván a hodnocen podle norem mediální masy. To je podle mého názoru velký přínos klubových aktivit. Nakolik se daří vytvářet takovou atmosféru ve vybraných střediscích, by měla odpovědět praktická část.

6.2. Cíle

Mezi konkrétní cíle praktické části patří potvrzení nebo vyvrácení hypotéz, které byly stanoveny na začátku práce. Jedná se o:

- Většina mladých lidí tráví velké množství volného času se svými kamarády. Volnočasový klub je alternativa pro místo společného pobytu. Kroužky a pravidelné aktivity tento požadavek volného setkávání nespĺňují.
- Pro klienty, kteří navštěvují volnočasový klub, je velmi důležitá postava pracovníka klubu.
- Nejlepší místo pro oslovení potencionálních klientů je škola.

Pokusím se popsat ještě přidružené cíle, které se dají vyhodnotit z výzkumného materiálu a analýzy dokumentů.

- nejvyžívanější aktivity
- použité propagační metody a jejich účinnost

6.3. Metody

V bakalářské práci byli k získání výstupních hodnot použity především tyto dvě metody:

6.3.1. *dotazníkové šetření*

Byly vypracovány dvě verze dotazníku. První, určený pro kluby, byl rozdáván v klubových zařízeních v Plzni a Praze, které budou podrobněji popsány v další části práce. Jednalo se o:

- Oratoř – Klub pro volný čas, SaSM Praha – Kobylice
- klub Balón, SaSM Plzeň
- klub Vzduch/loď, SaSM Plzeň

Z klubů plzeňského střediska bude udělán jednotný výstup, protože rozdělení na dva kluby je dáno především věkem klientů, ale specifika práce a prostor klubu zůstává stejný.

Dotazník²⁹ byl anonymní, obsahoval 14 otázek, bylo možné označit více možností.

Bylo použito:

- otevřené otázky – 5
- polootevřené otázky – 4
- uzavřené otázky - 5

Druhý dotazník³⁰ připravený pro školy měl za úkol zmapovat povědomí o volnočasových aktivitách mezi žáky základních a středních škol, struktura trávení volného času apod.

Byl vyplněn žáky škol:

- Základní škola náměstí Jiřího z Lobkovic, Praha
- Střední odborná škola pedagogická, Praha
- Církevní gymnázium, Plzeň

---

²⁹ Příloha č.2: Dotazník pro kluby/Oratoř

³⁰ Příloha č.3: Dotazník pro školy

Dotazník byl anonymní, obsahoval 9 otázek, bylo možné označit více možností. Bylo použito:

- polootevřené otázky – 7
- uzavřené otázky – 2

6.3.2. obsahová analýza souvisejících dokumentů

K obsahové analýze byly použity dokumenty, které se přímo týkají chodu organizace, nebo které jsou využívány v běžné praxi pracovníky klubu.

A to především:

- výroční zprávy
- záznamy z porad
- záznamy z intervizí
- výpůjční protokoly

6.4. Cílová skupina

Cílovou skupinu, nebo také zkoumaný vzorek respondentů dotazníkového šetření, můžeme rozdělit podle několika klíčů. Ke zjištění dvou otázek bylo použito odpovědí všech respondentů, zbylé pak měly buď charakter klubový nebo školní, čemuž odpovídalo i rozdělení dotazníku mezi respondenty.

Předkládám některé charakteristiky cílové skupiny:

- celkový počet respondentů byl 189, z toho 79 mužů a 110 žen
- průměrný věk respondentů byl 15 let
- respondentů z klubových zařízení bylo 39
- respondentů ve školských zařízeních bylo 150

Bližší specifikace vzorku bude uvedena u každého zařízení zvlášť v dalších kapitolách. O něco více podrobněji u klubů, kde se jednalo z části i o kvalitativní výzkum, než ve školských zařízeních, kde byl charakter spíše kvantitativní.

6.5. Časové rozvržení

Výzkum probíhal v dubnu a květnu 2008. Vyplňování dotazníků v klubech probíhalo během jejich otevírací doby, šetření ve školních třídách probíhalo přímo během vyučovací hodiny ve vymezeném času, většinou 15 minut. Při zadávání dotazníku ve školních třídách jsem byl vždy přítomen osobně a byl zadavatelem, v klubech byli v několika případech zadavateli i kolegové a pracovníci.

6.6. Salesiánské středisko mládeže Plzeň

Jedním ze středisek, kde mi bylo umožněno kromě analýzy materiálů také dotazníkové šetření, je Salesiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže Plzeň. Předkládám krátkou historii práce střediska, popis struktury organizace, popis fungování klubů a další informace, stejně tak to bude učiněno u Salesiánského střediska mládeže v Praze – Kobylisích.

6.6.1. *Historie*

Kapitola z historie střediska byla vypracována především z internetových stránek³¹ a výroční zprávy za rok 2007.

Salesiánské středisko mládeže působí v Plzni od roku 1990. V tomto roce získali místní salesiáni od kostela sv. Michala budovu v blízkosti střediska, která byla v havarijním stavu. V rekonstruované budově začalo mohlo rozvíjet svoji činnost nově založené Salesiánské středisko mládeže, v prvních pěti měsících s názvem Salesiánské středisko pro mládež a katechezi. Nejprve se rozvíjela tzv. „nedělní oratoř“ - odpoledne s programem pro děti, prázdninové aktivity a výuka Základů křesťanství na plzeňských školách. Postupně - jak se dařilo dům opravovat - se začaly rozvíjet i další aktivity - oratoř i v jiné dny a zájmové kroužky. V blízkosti střediska vzniklo také hřiště s písčítým povrchem.

---

³¹ Salesiáni Dona Boska [online]. 2005 [cit. 2008-06-10]. Historie salesiánského díla v Plzni. Dostupný z WWW: <<http://www.sdbplzen.cz>>.

V roce 1995 začala dorůstat první generace dětí, pro které se otevřel večerní klub Past. O rok později bylo Salesiánské středisko mládeže zapsáno do rejstříku škol a školských zařízení na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy jako dům dětí a mládeže. Od té doby bylo možné činnost dále rozvíjet a přijímat i nové zaměstnance.

Počet kroužků postupně narůstal a středisko se také v oratoři dostávalo stále více do kontaktu se sociálně slabými a problémovými mladými lidmi. Proto došlo již v roce 1995 k zakoupení stavebních buněk, které sloužily jako herna, která ovšem nesplňovala požadavek soustavné péče. Na podzim roku 1998 byla zahájena stavba nového centra, kompletně dokončena na podzim roku 2001.

6.6.2.   *Současnost*

V nových prostorách získaly lepší podmínky kroužky, rozvoj nastal i klubů, které se přejmenovaly na Balón - klub pro děti a Vzduch/lod' - klub pro mladé. Od začátku roku 2002 se otevřel i dlouho očekávaný program pro děti a mladé s výchovnými a školními problémy. Během několika let se velmi rozvinul a nese v současnosti název Střecha - centrum pomoci dětem, mládeži a rodině. V budově působí také skautský oddíl. V červnu roku 2003 bylo také v areálu otevřeno nově vystavené hřiště s umělým povrchem.

6.7. Klub Balón

Klub Balón je první z klubových aktivit plzeňského střediska, které denně navštíví 30-40 dětí, počet aktivních klientů je okolo 300. Otevírací doba je 14:30 – 17:30, tedy tak, jak by měla nejvíce vyhovovat návštěvníkům. Principy pedagogické práce vycházejí stejně jako v jiných salesiánských zařízeních z preventivního systému Dona Boska, který je uveden v celém znění v příloze³².

---

³² Příloha č.1: Preventivní systém Dona Boska

6.7.1.   *Obecná charakteristika*

Klub Balón je jedním ze základních programů Salesiánského střediska mládeže v Plzni. Tak jako ostatní programy se řídí křesťanskými zásadami a principy salesiánské pedagogiky. Jedná se o otevřený, nízkoprahový klub, který zaměřuje svoji nabídku na děti ve věku od 9 do 15 let, jež nemají svůj volný čas organizovaný vůbec nebo jen částečně. Mezi základní charakteristiku klubové práce patří individuální přístup a snaha o dlouhodobost vytvářených vazeb³³.

6.7.2.   *Cíle klubu Balón*

Základním obecným cílem Balónu je doprovázet mladého člověka v jeho integrálním rozvoji, aby se stal samostatnou a zodpovědnou osobností. Tento celkový rozvoj lze podpořit ve čtyřech základních oblastech, které by se měly rozvíjet u každého návštěvníka³⁴:

- smysluplné využití volného času
- učení se a prohlubování vztahů s vrstevníky a dospělými, objevování vlastní identity
- získávání nových vědomostí a dovedností
- reflexe nad smyslem života, zaměřením životní dráhy a nad duchovními hodnotami a podpora morálního rozvoje autonomním přijetím etických hodnot a norem

---

³³ SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE , Plzeň. *Výroční zpráva o činnosti*. [s.l.] : [s.n.], 2007. 20 s.

³⁴ Tamtéž

6.7.3. *Aktivity v klubu Balón*

V rámci klubu je možné využívat jak vnitřních, tak venkovních prostor v rámci aktivit pravidelného provozu. Venkovní areál s multifunkčním hřištěm je uzpůsoben především pro:

- fotbal
- basketbal
- volejbal
- frisbee

Vnitřní prostory pak nabízejí:

- nealkoholický bar
- stolní fotbálek
- stolní tenis
- tělocvična
- horolezecká stěna

V rámci jednorázových aktivit je pak realizována řada akcí, kterých se v roce 2006 zúčastnilo 124 klientů pravidelné služby. Jednalo se například o³⁵:

- fotbalové turnaje
- florbalové turnaje
- výlet do lanového centra v Polžicích
- výlet za „pokladem“ Radouše
- ...

6.8. Klub Vzduch/lod'

Klub Vzduch/lod' je druhým klubovým programem, který realizuje Salesiánské středisko v Plzni. Je zaměřeno na cílovou skupinu klientů od 15 let, proto má svou provozní dobu přizpůsobenou požadavkům tak, aby nejlépe odpovídali potřebám této skupinu. V případě tohoto klubu je to od 18.00 do 21.00, v pátek od 15.00 do 18.00. Klub v průměru denně navštíví 30 – 40 dětí, v během roku proběhne kontakt s cca. 150 klienty

---

³⁵ SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE , Plzeň. *Výroční zpráva o činnosti*. [s.l.] : [s.n.], 2007. 20 s.

6.8.1.   *Obecná charakteristika*

Volnočasový klub, na pomezí mezi otevřeným a nízkoprahovým, se zvláští nabídkou pro mladé od 15 let, které nemají svůj volný čas organizovaný částečně nebo vůbec. Mezi základní charakteristiku klubové práce patří individuální přístup k mladým a snaha o dlouhodobost vytvářených vazeb³⁶.

6.8.2.   *Cíle klubu Vzduch/lod'*

Styl práce je v obou klubech obdobný a vyhází ze stejných hodnot. Liší především v cílech, které jsou specifické u každé věkové skupiny³⁷.

- smysluplné naplnění volného času mladých
- výchova zralých, přiměřeně sebevědomých, odpovědných, pozitivně laděných lidí
- pomoc při hledání vlastní identity
- rozvíjení osobních vztahů a schopnosti komunikace
- přejímání pozitivních modelů chování
- primární prevence
- pomoci realizovat mladým jejich zájmy a nápady

6.8.3.   *Aktivity v klubu Vzduch/lod'*

Návštěvníci klubu Vzduch/lod' využívají stejné prostory a nabídky aktivit jako klubový klienti Balónu. Největší rozdíl je pak patrný především u jednorázových aktivit, které mají v některých případech i společenský charakter.

---

³⁶ SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE , Plzeň. *Výroční zpráva o činnosti*. [s.l.] : [s.n.], 2007. 20 s.

³⁷ Tamtéž

Jednorázových aktivit se v roce 2006 zúčastnilo 350 klientů. Bylo například zrealizováno³⁸:

- breakdance víkend
- brigáda v klášteře Chotěšov
- představení dramatického kroužku pro Salesiánský ples
- hip-hop party Praha

6.9. Propagace klubových projektů SaSM Plzeň

V hodnocení klubové sekce Salesiánského střediska mládeže v Plzni za rok 2007 pro Salesiánskou kapitolu se objevil požadavek na zlepšení propagace právě klubových aktivit. Co konkrétně bylo v této oblasti provedeno popsal pro účely práce vedoucí klubové sekce, Ing. Milan Růžička.

V otázce zlepšení propagace klubových aktivit plzeňského střediska bylo v roce 2007 a 2008 učiněno:

- propagace klubů během celostátní prezentace občanských sdružení - Bambiriády. Rozdávání letáků, akce se účastní několik stovek dětí a mladých lidí
- příprava nového barevného letáku klubů, předpokládané vydání na nový školní rok, od září 2008
- kampaň pro "přilákání" nových účastníků do klubů - forma "loterie" - možnost získání hodnotných cen, vyhodnocení v klubech, letáky rozneseny pro pěti základních školách v dosahu střediska. Zúčastnilo se cca 70 dětí.

Podle vyjádření Ing. Milana Růžička, ale žádná z akcí nenaplnila očekávání, které do ní byly vkládány.

---

³⁸ SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE , Plzeň. *Výroční zpráva o činnosti*. [s.l.] : [s.n.], 2007. 20 s.

6.10. Salesiánské středisko mládeže Praha

6.10.1. Historie

Salesiánské středisko mládeže zahájilo svoji činnost v roce 1991, jako samostatný subjekt působí od roku 1995. V roce 2003 se transformovalo z účelového zařízení církve na obecně prospěšnou společnost. Středisko mládeže nabízí prostředí pro setkávání dětí a mladých lidí, kteří nejsou zapojeni do pravidelných zájmových činností, a tudíž vzrůstá jejich ohrožení sociálně patologickými jevy. Je pro ně centrem, kde se mohou setkávat, navzájem komunikovat a zapojovat se do spontánních aktivit³⁹.

Cílem všech programů střediska mládeže je:

- vytváření pozitivního prostředí pro neorganizované děti a mladé lidi
- předcházet či omezit sociálně patologické jevy, které se v rámci cílové skupiny vyskytují
- zapojovat klienty z ohrožených nebo rizikových skupin do činnosti, která je pro ně motivující
- podpora vlastních aktivit mladých
- zapojení aktivních mladých do činnosti pro druhé

6.10.2. Současnost

V současné době realizuje Salesiánské středisko mládeže v Praze tyto tři projekty:

- Oratoř – Klub pro volný čas
- Horolezecká stěna
- Nízkoprahový klub Vrtule

---

³⁹ SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, Praha. *Výroční zpráva*. Praha : [s.n.], 2007. 28 s.

6.11. Oratoř

Oratoř je dlouhodobý projekt pražského střediska, který má návštěvnost okolo 30 klientů denně a přes 300 aktivních klientů. Otevírací doba je od 14:00 do 18:00, tedy o hodinu déle než v Plzni. Název Oratoř odkazuje na původní zařízení založené Donem Boskem v italském Milánu.

6.11.1. *Obecná charakteristika*

„Oratoř“ je názvem projektu, který v roce 2007 oslavil patnácté narozeniny. Jedná se o dlouholetou činnost, která zahrnuje provoz vnitřní herny, půjčovny sportovních potřeb a venkovního areálu, ve kterém se nachází víceúčelové hřiště, hokejbalové hřiště a skate park. Celá nabídka projektu je koncipována tak, aby ji mohly využívat především děti a mladí lidé nenavštěvující zájmové kroužky a jiné pravidelné organizované činnosti. Důvodem je zpřístupnit nabídku projektu těm dětem a dospívajícím, kteří nejsou schopni nároky vyplývající z pravidelné organizované činnosti (pravidelná docházka, strukturovaná činnost, finanční náročnost, atp.) splňovat, a tudíž ztrácí zájem o aktivní způsob trávení volného času. Základem činnosti je aktivní přítomnost sociálně pedagogických asistentů, kteří jsou k dispozici nejen k zajišťování jednotlivých aktivit, ale především k navazování kontaktů mezi klienty a k případné pomoci při řešení jejich problémů⁴⁰.

6.11.2. *Cíle projektu Oratoř*

- umožnit dětem a mladým lidem trávit svůj volný čas, a to v prostředí, kde je vyžadováno dodržování základních pravidel, kterými jsou tolerance a respekt vůči ostatním, zákaz užívání drog a návykových látek, zákaz používání vulgárních výrazů
- nabídnout takové volnočasové aktivity, které jsou atraktivní a motivují děti a mladé lidi ke smysluplnému a pozitivnímu trávení volného času
- registrovat znalosti a dovednosti dětí a mladých lidí a umožnit jim, aby své znalosti a dovednosti zúročili v rámci jednorázových aktivit

---

⁴⁰ SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, Praha. *Výroční zpráva*. Praha : [s.n.], 2007. 28 s.

- pomoc při řešení problémů, s kterými se děti a mladí lidé zrovna potýkají
- umožnit dětem a mladým lidem zakusit, co je to odpovědnost, a to jejich zapojením do spolupořádání nejrůznějších aktivit
- formou nabídky seberealizace pomoci dětem a mladým lidem překonat jejich pocity méněcennosti a posílit jejich pozitivní vztah k sobě samým

6.11.3. Cílová skupina

Nabídka projektu je určena všem neorganizovaným dětem a dospívajícím ve věku 6-20 let. Tvrdým jádrem cílové skupiny je především skupina pubescentních hochů (10-16 let), kteří nechtěli nebo nebyli schopni navštěvovat pravidelné zájmové kroužky, neboť nároky z nich vyplývající (pravidelná docházka, strukturovaná činnost, finanční náročnost, atp.) byly pro ně až příliš vysoké. Část cílové skupiny tvořili také Romové z přilehlé městské čtvrti Libeň⁴¹.

6.11.4. Aktivity v Oratoři

Oratoř byla v roce 2007 otevřena od pondělí do pátku v čase 14 - 18 hod. včetně letních prázdnin, celkem se jednalo o 233 otevíracích dnů. Během pravidelného provozu se odehrávala hlavní činnost projektu. Děti a mladí lidé využívali nabídky možnosti trávit svůj volný čas v nezávadném prostředí, a to sportovními aktivitami, hraním stolních her, navazování vztahů se svými vrstevníky, řešením osobních problémů se sociálně pedagogickými asistenty, učením nových dovedností nebo také jen povídáním o jakýchkoliv tématech, se kterými se ve svém životě setkali a které je zajímali.

Celá pravidelná činnost projektu byla postavena na jistých parametrech, kterými byly:

- nabídka projektu nebyla dětem a mladým lidem podmíněna pravidelnou docházkou. Byla vymezena pouze provozní dobou
- děti a mladí lidé využívající projekt měli možnost výběru aktivit. Byli motivováni pracovníky k výběru a zapojení se do jednotlivých činností. Konečný výběr aktivit však záležel na zájmu, schopnostech a dovednostech uživatele služby.

---

⁴¹ SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, Praha. *Výroční zpráva*. Praha : [s.n.], 2007. 28 s.

- poplatek za využití nabídky projektu byl pouze symbolický a činil 100 – 250 Kč/rok dle věkové kategorie
- každý kdo chtěl nabídku projektu využívat, musel dodržovat následující pravidla: zřízení si průkazky opravňující přístup, žádné užívání drog a alkoholu, nepoužívání vulgárních výrazů, úcta a respekt k ostatním návštěvníkům.

V rámci Oratoři fungují tři různé prostory k využívání:

- vnitřní herna
  - stolní fotbálek
  - ping pong
  - stolní hry
  - možnost využití projektu Horolezecká stěna
- multifunkční hřiště
  - fotbal
  - hokejbal
  - basketbal
  - tenis
  - ...
- skate park

6.12. Propagace klubových projektů SaSM Praha

V otázce zlepšení propagace klubových aktivit pražského střediska bylo v roce 2007 a 2008 podle ředitele tohoto zařízení, Ing. Antonína Nevolý učiněno:

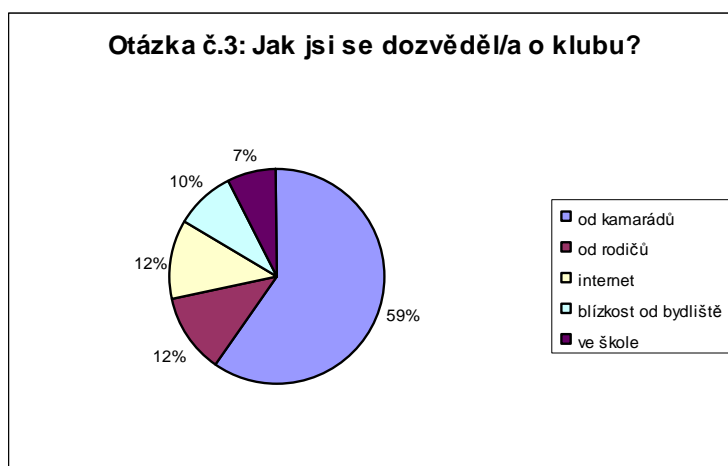
- půlhodinový pořad Dobrá vůle na ČRo (3/2008)
- pořad ČT Po hladině (7/2008)
- účast na Dnu neziskového sektoru Prahy 8 (10/2007) - rozdávání letáčků, informační stánek, možnost zahrát si stolní fotbálek
- účast na Dnu poskytovatelů sociálních služeb (4/2008) - rozdávání letáčků, informační stánek
- seminář pro pracovníky ped. psych. poradny a výchovné poradce ZŠ Prahy 8 (11/2007) - prezentace všech střediskových programů a hledání forem spolupráce
- den farnosti sv. Terezičky v Kobylisích (5/2008) - panelová diskuze

6.13. Vyhodnocení dotazníkového šetření v klubových zařízeních

Tato kapitola ukáže společné výstupní hodnoty dotazníkového šetření vedeného v klubech, popsaných v předchozích kapitolách. Závěrečné shrnutí pak bude reflektovat konečné výstupu, které mají možnost praktického využití. Prezentace výsledků začíná od dotazníkové otázky č. 3, první dvě, týkající se trávení volného času, budou použity do společného výstupního grafu spolu s odpověďmi respondentů ze škol.

6.13.1. Otázka č. 3: Jak jsi se dozvěděl/ o klubu?

Z výsledků mělo být patrné, jakým způsobem se současní klienti dozvěděli o fungování volnočasového klubu, resp. Oratoře.

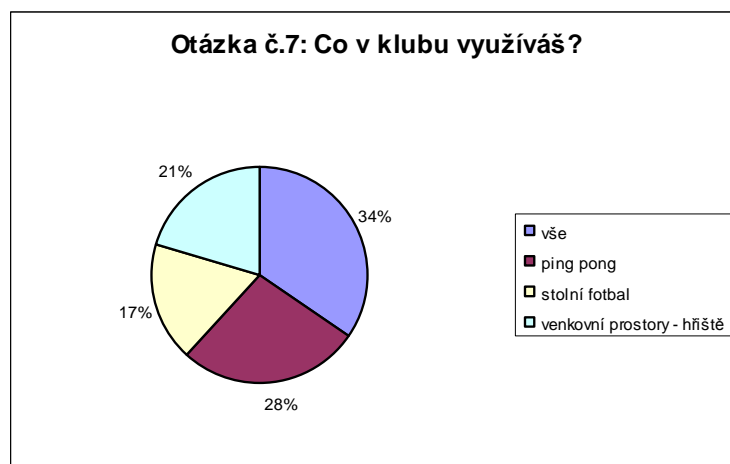

V SaSM Plzeň i Praha byli použity velmi zajímavé propagační kroky – forma soutěže na základních školách, prezentace v televizi, prezentace na Bambiriádě, ale i tento graf ukazuje, že jako nejúčinnější forma propagace se nadále jeví osobní doporučení.

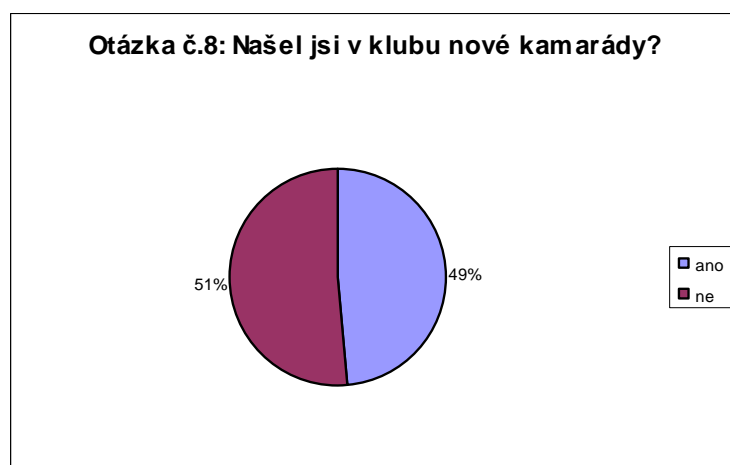
6.13.2. *Otázka č. 7: Co v klubu využíváš?*

Výsledek hodnocení této otázky měl představit nejvyužívanější aktivitu ve volnočasových klubech podle odpovědí respondentů. Na takovou aktivitu by se pak dalo zaměřit při propagaci klubu.

Výsledek šetření je poměrně zklamáním, neboť při této otevřené otázce se velká část respondentů spokojila s odpovědí – vše. Další tři položky ovšem poměrně dobře kopírují strukturu počtu vypůjčeného materiálu podle Oratorního informačního systému, který si pro své účely nechala zhotovit Oratoř SaSM Praha. Jednoznačně vedou fotbalové míče, míček na stolní fotbal, brusle a helmy pro použití ve skate parku.

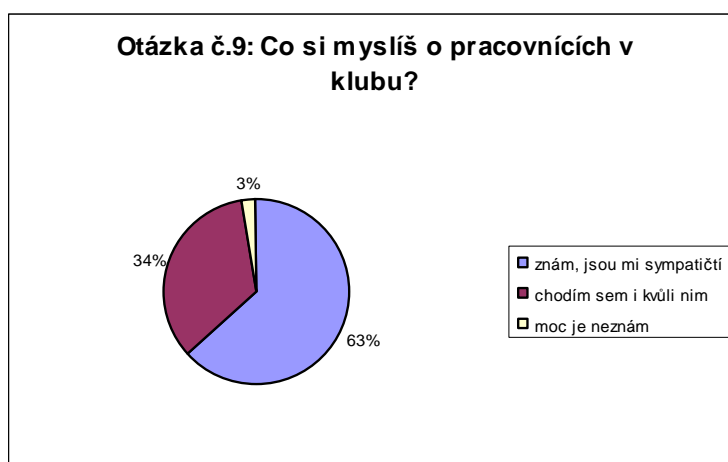
6.13.3. *Otázka č. 8: Našel/la jsi v klubu nové kamarády?*

Výsledek této otázky můžeme shrnout do tvrzení, že je v klubech dobře plněna sociální funkce výchovy mimo vyučování. Téměř polovina respondentů odpověděla, že v klubu našla nové sociální kontakty.

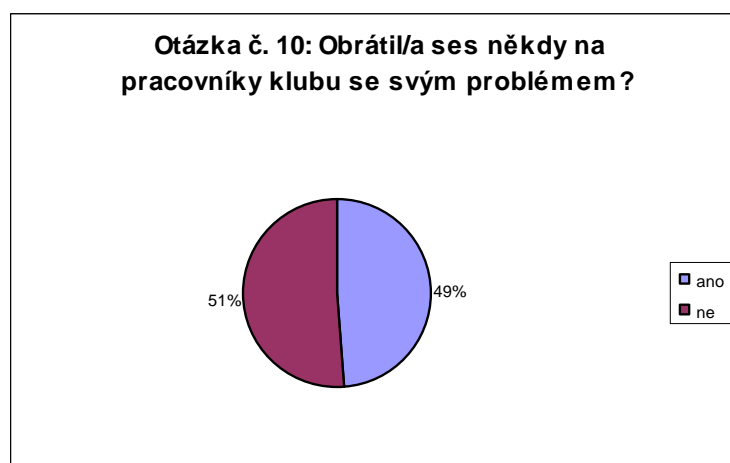
6.13.4. *Otázka č. 9: Co si myslíš o pracovnících klubu?*

Otázka byla zaměřena na potvrzení hypotézy, že důležitým dílem mohou k návštěvnosti klubů a celkové atmosféře pomoci právě pracovníci.

V drtivé většině respondenti potvrdili, že v klubových zařízeních salesiánských středisek je postava sociálně pedagogického pracovníka velmi podstatná. Ve 34% procentem je dokonce osoba pracovníka přímým motivačním prvkem k návštěvě takového zařízení. Je to jednoznačný apel na výběr kvalifikovaného a schopného personálu, neboť takto velký vliv pracovníka klubu by se mohl dát využít už jen jako výborný vzor pro klienty.

6.13.5. Otázka č. 10: Obrátil/a ses někdy na pracovníky klubu se svými problémy

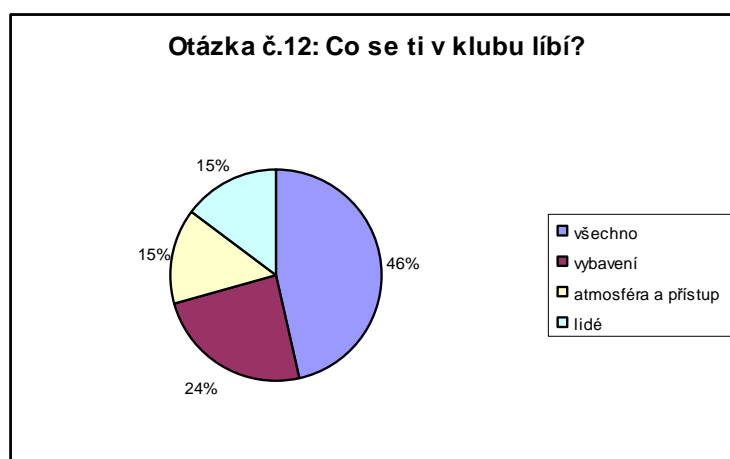

Výsledek další otázky podtrhuje potřebnost pracovníka klubu nejen po stránce organizační, ale i jako kontaktního pracovníka, který je často obeznámen s problémy svých klientů a měl by být připraven je řešit.

V otázce č.11 pak respondenti, kteří odpověděli, že se na pracovníky střediska obrátili se svými problémy, ve všech případech uvedli, že jim byla poskytnuta pomoc.

6.13.6. Otázka č.12: Co se ti v klubu líbí?

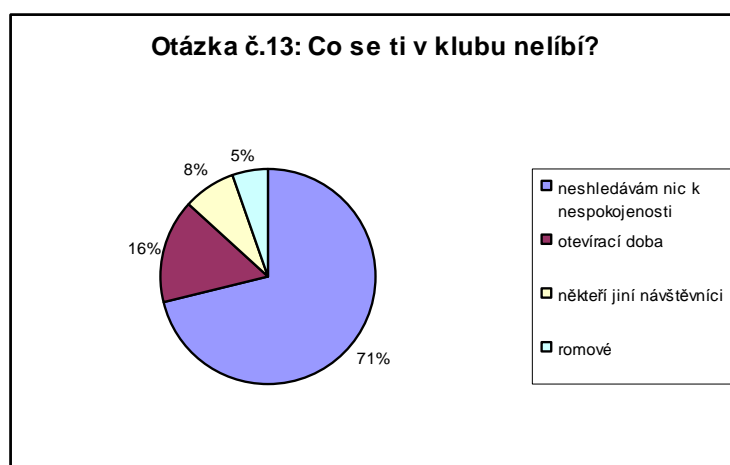
Výsledek další otázky může opět poněkud znehodnotit velmi častá odpověď, tedy vše.

Přestože otázka byla strukturována jako otevřená, respondenti se dále shodli na dalších třech výrazných charakteristikách, které poznávají ve svých zařízeních.

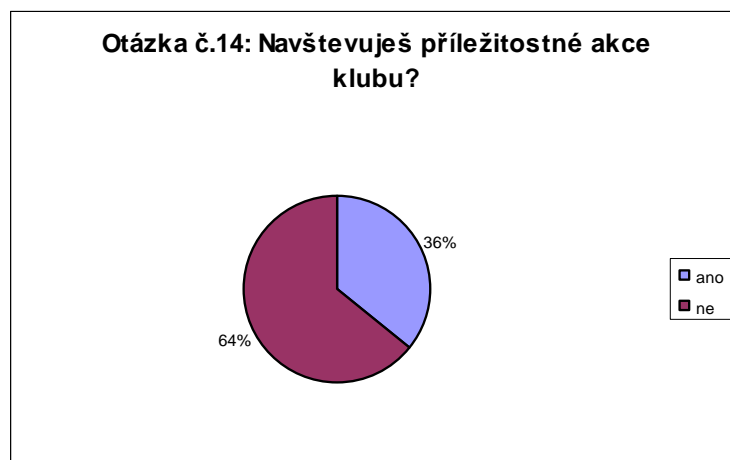
6.13.7. **Otázka č.13: Co se ti v klubu nelíbí?**

Je potěšující, že velká část odpovídajících klientů je se stavem klubů spokojená a nenalézá žádné negativní body v chodu klubů.

Poněkud znepokojující je, že 5% respondentů v této otevřené otázce napsalo, že se jim klubu nelíbí návštěvy Romů. Přesto si myslím, že pracovníci těchto zařízení se otázkou xenofobie a rasismu zabývají často a dlouhodobě a tato skutečnost není přehlížena.

6.13.8. *Otázka č.14: Navštěvuješ příležitostné akce klubu?*

Nepravidelné akce klubů navštěvuje 36% respondentů. V tomto ohledu je na tom velmi dobře klub Vzduch/lod', kde v roce 2006 navštívilo jeho nepravidelné akce 350 účastníků.

6.13.9. *Shrnutí*

Výsledek dotazníkového šetření nelze pro menší počet respondentů generalizovat, přesto můžeme vyzorovat určité signifikantní jevy, které mohou být prospěšné při plánování práce volnočasového klubu. Například v otázce propagace klubových aktivit je patrné, že zatím většina akcí namířených na oslovení většího počtu klientů neměla předpokládaný ohlas. Návštěvníkem klubu se nejčastěji stává klient tak, že přichází s kamarády, forma osobního doporučení atd. Přestože se vedení středisek snaží propagovat své aktivity na školní půdě, pouze 7% respondentů se o klubu dozvědělo právě na tomto místě. Právě proto může být dobrým vodítkem aktivita SaSM Praha, které pořádá semináře pro pracovníky pedagogicko psychologické poradny a výchovné poradce Základních škol v oblasti svého působení, tedy na území Prahy 8. Výchovný poradce, který bude znát práci klubů, tak může přesně nabídnout určitým typům žáků právě tuto alternativu trávení volného času, a stává se tak v tomto případě určitou formou osobního doporučení.

Jaké aktivity by měly být těmi z hlediska popularity těmi stěžejními pro oslovení a také udržení klientů není úplně jednoznačné. Obecně by se dalo říci, že by se měla kombinovat nabídka vnitřních a venkovních aktivit. Mezi nejvyužívanější nabídku ale jistě patří:

- víceúčelové hřiště
- stolní fotbal
- kulečnick
- ping pong
- skate park

Právě například skate park může přilákat specifickou skupinu mladých lidí, která by se nikdy do pedagogicky vedeného volnočasového zařízení nedostala a rozšiřuje další možnosti práce pedagogického pracovníka. Právě tento pracovník se pak v klubu stává podle respondentů důležitým faktorem který tvoří atmosféru a podmínky pro to, aby se klienti vraceli. V obou klubech se také sociálně pedagogičtí pracovníci těší velké důvěře a klienti jsou schopni s nimi hovořit o svých problémech.

V otázce priorit a toho, co se klientům na práci klubu líbí a nelíbí velmi dobře vyvstává oblast sociálních kontaktů, atmosféry pomoci a uvolněnosti a otevřenosti k dialogu. Takovým specifikem pražské Oratoře je nespokojenost s její otevírací dobou, která je od 14.00 do 18.00. Přestože provoz začíná např. o půl hodiny dříve než v plzeňském klubu Balón, klienti požadují stálou otevírací dobu od 13.00. To však není možné zajistit z časových důvodů pracovníků.

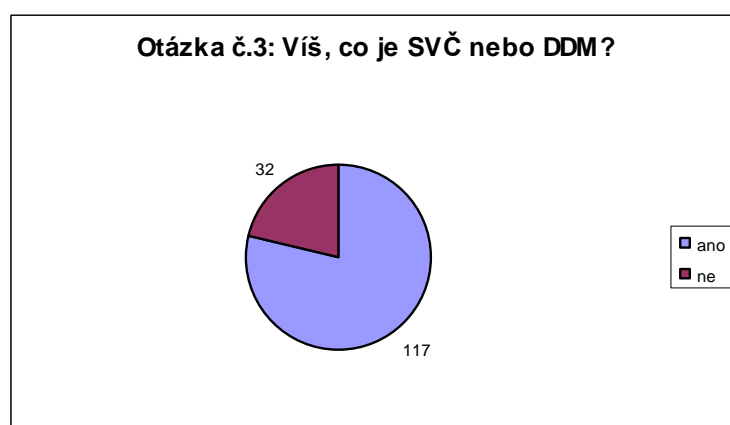
Již jsem zmiňoval i nepříjemné označení skupin Romů, které navštěvují tato zařízení, podle několika respondentů jako negativních jevů v klubu. Bylo tomu tak stejně v plzeňských klubech i Oratoři. Přestože se tento jev vyskytuje v menšině, není dobré ho podceňovat a jsem přesvědčen o tom, že se tak ani neděje. Přesto by bylo zajímavé v dalším rozpracování práce například formou rozhovoru zjistit, jak a jak moc se pracovníci věnují náznakům rasismu v klubu.

6.14. Vyhodnocení dotazníkového šetření na školách

V této kapitole budou vyhodnoceny odpovědi 150 respondentů z tří typů škol. Byli jimi žáci základní školy, gymnázia a střední odborné školy. Výzkum byl zaměřen na povědomí o nabídce volnočasových aktivit a nakolik je využívána. Opět se začíná otázkou č. 3, první dvě budou použity do společného výstupního grafu spolu s odpověďmi respondentů z klubových zařízení.

6.14.1. Otázka č.3: Víš, co je SVČ nebo DDM?

Vycházejme z definice: Dům dětí a mládeže – Školské výchovné zařízení pro výchovu mimo vyučování – středisko pro volný čas dětí a mládeže. Má širokou zájmovou působnost⁴².

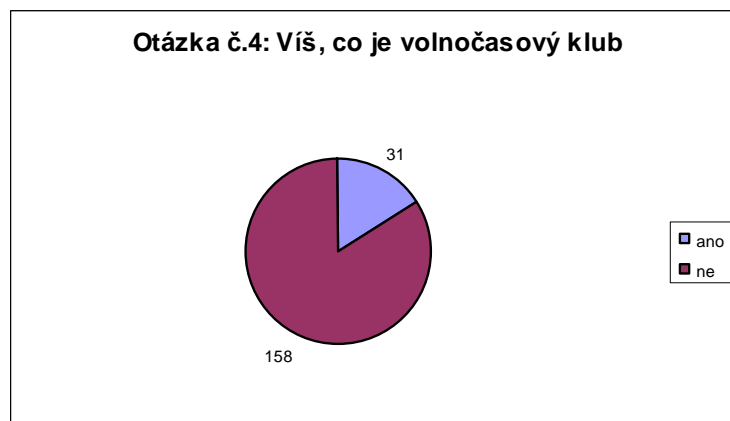

Respondenti se zaměřovali především na zájmové aktivity a je patrné, že činnost těchto zařízení není neznámá.

6.14.2. Otázka č.4: Víš, co je volnočasový klub?

Vycházejme z definice Oratoře SaSM Praha: Oratoř je projekt, jehož hlavním cílem je nabídnout dětem a mladým lidem takové volnočasové aktivity, které je motivují ke smysluplnému trávení jejich volného času.

⁴² PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.

Povědomí o činnostech klubů volného času rozhodně není veliké. V podstatě ten, kdo s nimi nepřišel do styku osobně – nenavštěvoval, nezná ho z blízkosti svého okolí, nemá představu o skutečné práci v klubu. Velmi často se objevoval názor, že se jedná o klub, ve kterém se schází skupina lidí se stejným zájmem (filatelie, turistika...).

6.14.3. Otázka č.5: Víš, co je nízkoprahový klub?

Vycházejme z definice Nízkoprahového klubu Vrtule SaSM Praha: Nízkoprahový klub je bezpečný prostor, kde mohou mladí lidé trávit volný čas, realizovat své zájmy, popovídat si s druhými či najít radu a pomoc u pracovníků. Klub je dobrovolný a bezplatný, je možné přijít a odejít kdykoliv a bavit se jakkoliv, pokud jsou respektováni ostatní a základní pravidla klubu.

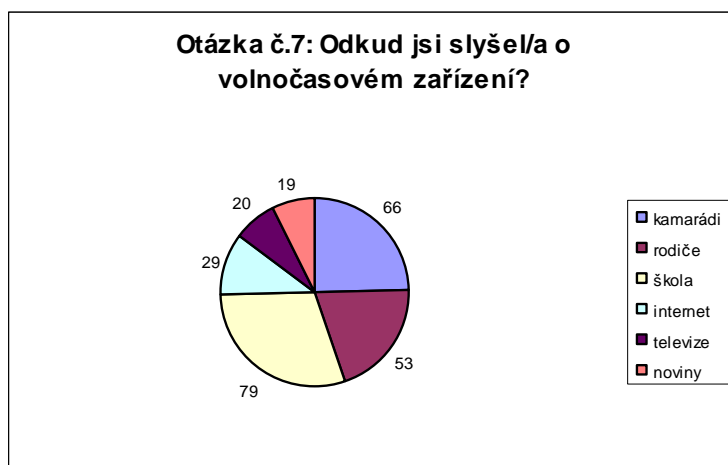

Nízkoprahový klub a nízkoprahovost si respondenti spojili především k klubem pro zdravotně postižené. Skutečně se neobjevila žádná odpověď, která by přímo souhlasila s definicí, alespoň 7 odpovědí se skutečnosti přiblížilo, a to především na SOŠ Pedagogické.

6.14.4. *Otázka č.7: Odkud jsi o tomto zařízení slyšel/a*

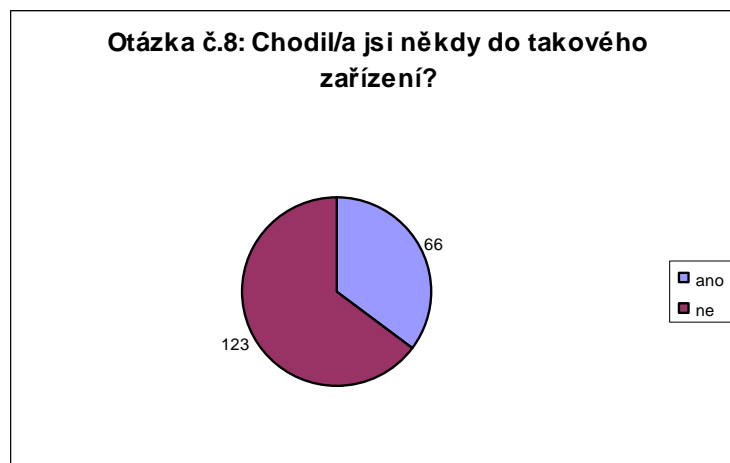
Podobně jako bylo u klubových klientů zjišťováno, jakým způsobem se dozvěděli o činnosti místa, které navštěvují, respondenti ze škol odpovídali, z jakých zdrojů se dozvěděli o fungování především Domů dětí a mládeže.

U zkoumaného vzorku školní mládeže se projevila opět převaha osobního doporučení v podobě kamarádů a rodičů. Velké procento také zaujímá škola, kde se projevují propagační aktivity středisek.

6.14.5. *Otázka č.8: Chodil/a jsi někdy do takového zařízení*

Skutečnou návštěvnost středisek volného času, domů dětí a mládeže a dalších zařízení pro výchovu mimo školu ve zkoumaném vzorku dokládá tento graf.

Mezi nejčastěji zmíněné zařízení, která respondenti navštěvují nebo navštěvovali patří na území Prahy DDM Ulita. Dále pak Karlínské spektrum nebo DDM Černý most. V Plzni pak Salesiánské středisko mládeže a DDM Pallova.

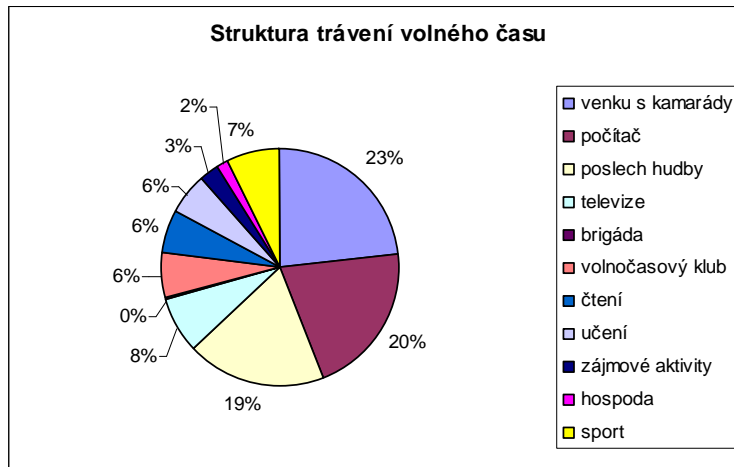
6.14.6. Shrnutí

Největší povědomí mají respondenti možná i podle očekávání o pravidelných zájmových aktivitách. O nabídkách volnočasových nebo nízkoprahových klubů se orientují pouze ti, jenž s nimi přímo přišli do kontaktu. Informace o fungování zařízení pro výchovu mimo vyučování získali kromě již zmiňovaného osobního kontaktu také především přímo ve škole, a v zajímavém měřítku také na internetu. Jak bude patrné v další kapitole, mladí lidé tráví u počítače a brouzdáním na internetu velké množství času, a tak právě toto medium by se dalo v budoucnu velmi dobře využít pro oslovení potenciálních klientů.

6.15. Vyhodnocení společných otázek

K vyhodnocení prvních dvou otázek bylo použito všech 189 respondentů. Otázky byly stejné jak v dotazníku pro školy, tak pro klubová zařízení. Mají sloužit k potvrzení hypotézy, že mladí lidé tráví nejvíce volného času v kolektivu kamarádů.

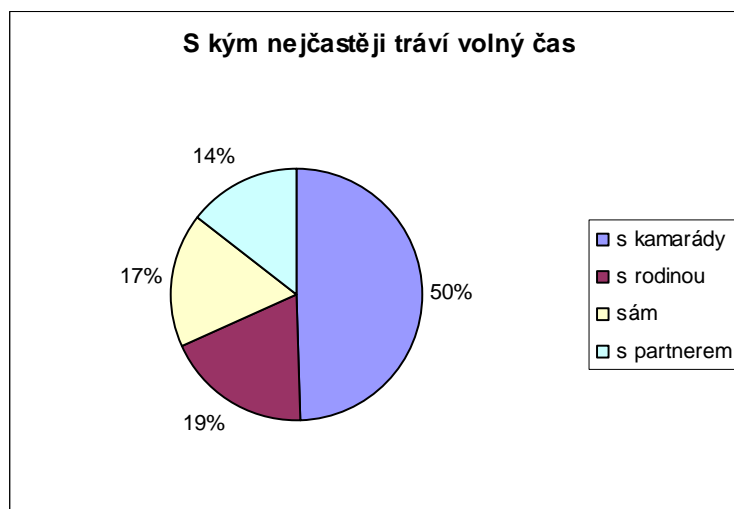
6.15.1. Otázka č.1: Jak nejčastěji trávíš volný čas?

V grafu můžeme vidět tři dominantní jevy, které se vyskytují v oblasti trávení volného času respondentů. Jsou jimi pobyt s kamarády, počítač a poslech hudby. Srovnáme-li toto hodnocení s výstupy z jiných studií, není v nich velkých rozdílů⁴³.

6.15.2. Otázka č.2: S kým nejčastěji trávíš volný čas?

Za jednoznačný by se dal označit i výsledek na otázku s kým respondenti nejčastěji tráví volný čas.

Polovina respondentů tráví volný čas s kamarády, ostatní možnosti jsou vyrovnané.

⁴³ např.: STURCOVA, Tereza. *Aktuální problémy mladé generace v ČR*. Praha : NIDM, 2006. 41s.

7. Shrnutí

Na začátku práce byly položeny tři základní hypotézy a další okrajové otázky, které se týkali volnočasových klubů. Motivace k jejich návštěvě, nejvyužívanější aktivity, nejúčinnější formy propagace atd. K objasnění měla sloužit jak praktická část zaměřená především na popis fungování volnočasového klubu, tak i teoretická, čerpající z dotazníkového šetření a z přístupu k dokumentům jako jsou výroční zprávy, výpůjční protokoly atd.

Především praktická část práce potvrdila moji první hypotézu, tedy že mladí lidé nejčastěji tráví volný čas se svými kamarády. Nejinak tomu je ve volnočasových klubech. Právě klub může být dobrou alternativou pro skupinu kamarádů, kteří neví co dělat ve svém volném čase. Klub jim umožňuje trávit ho společně, podle vlastní chutě a možností. Toto neumožňuje žádná jiná pedagogicky řízená činnost mimo vyučování. Pro potenciální klienty to může být nejdůležitější motivační faktor, který by se dal využít i při propagaci klubové činnosti.

Druhá hypotéza stanovila sociálně pedagogického pracovníka v klubu do role, ve které je jedním z hlavních motivačních prvků k návštěvě takového zařízení. Myslím, že dotazníkové šetření mezi klubovými klienty prokázalo, že se současní pracovníci těší velké důvěře mezi návštěvníky klubů a se mohou stát důležitými vzory pro ty kdo to potřebují.

Třetí hypotéza, která nahlíží na školu jako ideální nástroj propagace zařízení realizující volnočasové aktivity se nepotvrdila. Přestože respondenti ze škol tato zařízení znali, minimum klubových klientů slyšelo o svém zařízení ve škole. Nadále tak platí, že nejúčinnější formou propagace je osobní doporučení.

Summary

Motivace k trávení volného času v klubech pro volný čas

Motivation to spend leisure time in youth clubs

Jakub Truneček

At the beginning of the thesis, three basic hypotheses were introduced as well as other additional questions related to leisure clubs. Motivation for attendance, the most frequently used activities, the most efficient promotion methods, etc. The analysis consists of a theoretical part, which is aimed mainly at the description of the functional structure of a youth club, and a practical part based on the questionnaire survey and an investigation of relevant documents, such as annual reports, lending records, etc.

Especially the practical part of the thesis validated my first hypothesis that young people mostly spend their leisure time with their friends. The same holds true for youth clubs. A youth club may be a very good alternative for a group of friends who do not know what to do with their leisure time. The club enables them to spend their leisure time together, in accordance with their wishes and capabilities. This possibility cannot be offered by any other pedagogically controlled out-of-school activity. It may be the most important motivating factor for potential clients to be used for leisure club promotion.

The second hypothesis considered the role of a socio-pedagogical worker in the youth club as one of the main motivating factors for attending such a facility. I think that the questionnaire survey among youth club clients proved that socio-pedagogical workers command respect and they may be important role models for those who need them.

The third hypothesis which considered the role of schools as the ideal tool to promote youth clubs has not been validated. Even though respondents from schools were aware of these facilities, only a minimal number of youth club clients had learned about their clubs at school. Therefore, personal recommendation remains to be the most efficient form of promotion.

8. Seznam literatury

- PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2002. 221 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
- TLAPÁK, František. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha : Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002. 48 s.
- KOHOUTEK, Rudolf, et al. *Základy sociální psychologie*. Brno : Akademické nakladatelství CERM, 1998. 181 s. ISBN 80-7204-064-2.
- HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha : Osmium, 1999. 167 s. ISBN 80-902081-8-5.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie 1, dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- BURDA, Jan, JANIČATOVÁ, Monika, TOMEČEK, Antonín. *Otevřené kluby mládeže*. Praha : Národní institut dětí a mládeže, Oddělení volného času, 2007. 7 s.
- KŘÍŽKOVÁ, Marie. *Kniha víry, naděje a lásky : 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. Praha : Portál, 1996. 150 s.
- JEDLIČKA, Richard, et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích : Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha : Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
- NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno : Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, Plzeň. *Výroční zpráva o činnosti*. [s.l.] : [s.n.], 2007. 20 s.
- ŠTURCOVÁ, Tereza. *Aktuální problémy mladé generace ČR*. Praha : Národní institut dětí a mládeže, 2006. 41 s.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, Praha. *Výroční zpráva*. Praha : [s.n.], 2007. 28 s.
- SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE, Praha. *Výchovně pastorační projekt komunity*. Praha : [s.n.], 2008. 53 s.

Elektronické dokumenty

Salesiáni Dona Boska [online]. 2006 [cit. 2008-06-18]. Dostupný z WWW:
<<http://www.sdbplzen.cz/>>.

Středisko mládeže Praha-Kobylisy [online]. 2008 [cit. 2008-06-18]. Dostupný z WWW:
<<http://sasmkob.sdb.cz/>>.

9. Seznam příloh

Příloha č. 1 – Preventivní systém Dona Boska	65
Příloha č. 2 – Dotazník pro volnočasové kluby/Oratoř	67
Příloha č. 3 – Dotazník pro školy	69

Příloha č.1: Preventivní systém Dona Boska

Jádro naší práce s mládeží spočívá v „preventivním výchovném systému“, který se vyznačuje následujícími charakteristickými vlastnostmi:

1. Rodinnost znamená pracovat pro mládež a žít s mládeží tak, že vzniká prostředí bezpečí, v němž se mladí lidé cítí přijímání a prožívají, že „jsou doma“. Rodinnost je klíčovým pojmem, kterým don Bosco popisoval formu osobních vztahů a výchovy ve svých zařízeních. Potřeba rozvíjet ve všech salesiánských zařízeních tento charakteristický znak „rodinného prostředí“ platí odpovídajícím způsobem i dnes. Úkolem každého, kdo žije a pracuje v salesiánských domech, je přispívat k tomu svým specifickým podílem.

2. Asistence označuje naši aktivní přítomnost mezi mladými. Snažíme se s nimi navázat osobní vztahy, naslouchat jim a pokud je třeba vést a povzbuzovat jejich společnou zábavu. Je to styl soustředěný na mladé lidi, při kterém je dospělý partnerem, přítelem a průvodcem ve výchovném procesu. Mladistvý je vážně přijímán jako subjekt svého vývoje. Pojem asistence poukazuje přitom na to, že výchova mládeže je možná pouze dialogem, láskou a úctou k osobě a individualitě mladého člověka. Asistence vyžaduje partnerské, pozorné a láskyplné jednání s mládeží a vylučuje mocenské, manipulativní a autoritativní formy jednání.

3. Věrohodnost a autorita

Pro dona Boska je výchova bezcenná, jestliže vychovatel a výchovné společenství neprožívají zřetelně své vlastní životní přesvědčení. „Hodnoty a jejich řád ... mohou uspět jen tehdy, pokoušejí-li se je vychovatelé realizovat individuálně i ve společenství.“ Z této věrohodnosti vychází autorita jednotlivých spolupracovníků i celého výchovného společenství. Opravdová autorita pak zvětšuje vývojové šance mladých lidí a podporuje jejich zrání.

4. Láska vychovatele

Don Bosco byl hluboce přesvědčen, že láska se probouzí pouze zkušeností lásky: „kdo ví, že je milován, lásku opětuje, a kdo je milován, dosáhne všeho, zvláště u mládeže“ (Dopis z Říma, 1884). Na tomto základě je pro něj laskavost (italsky „amorevolezza“) základním principem jeho výchovné metody. Ona je proto také určujícím charakteristickým znakem dnešní salesiánské výchovy a pastorače.

„Láska vychovatele“ se projevuje ve třech směrech:

- Rozum

Činnost pro mládež a mezi mládeží, ať už ve výchově, v administrativě nebo v ekonomické oblasti, musí spočívat na odborné kompetenci a musí být vedena objektivním vnímáním situace jednotlivců. Zásada rozumnosti nás zavazuje k tomu, abychom jednali podle osvědčených norem pedagogiky a pastorače.

- Laskavost je postoj vůči mladým, který je pro salesiánskou činnost nezbytný. Mladí lidé musí cítit, že je máme rádi a že to s nimi myslíme dobře. To platí také pro konfliktní situace při výchově, kdy musí být stanoveny hranice. Laskavost tedy znamená projevovat vůči mládeži pozornost a náklonnost a současně vyžadovat dodržování pravidel.

- Náboženství znamená, že naše výchovná činnost vychází z křesťanského obrazu člověka a je motivována naší vírou v Boha. Proto pro nás mladí nejsou jen „náhodnými kolemjdoucími“, nýbrž osobami, které Bůh miluje. Máme být „svědky boží lásky“, abychom ukázali mládeži cestu k důstojnému lidskému životu ve svobodě, solidaritě a spravedlnosti. Tento úkol splníme spíše naším konkrétním jednáním než řečmi o Bohu. „Salesiáni hlásají radostnou zvěst účinněji tím, co činí, než tím, co říkají“ (21. GK, čl. 102).

5. Veselost a optimismus

K naší pedagogice bytostně patří příjemná atmosféra a radostné sdílení. Proto se vytvářejí atraktivní nabídky společného trávení volného času. Jsou to např. výlety, zájezdy, hry, sport, hudba, divadlo, ale i práce. Již pro dona Boska k salesiánskému zařízení nezbytně patřilo hřiště, kde se mladí lidé mezi sebou přátelsky setkávali. Důležité je také společné slavení svátků církevního roku, řeholního společenství a osobních i společenských výročí. Svátky a slavnosti vytvářejí společenství, dávají rytmus všedním dnům a sílu pro zvládnutí toho, co nás čeká v budoucnosti.

6. Pohostinnost

Znakem našich zařízení je pohostinnost. Všichni spolupracovníci se starají o to, aby u nás panovala přívětivá atmosféra. Věříme totiž, že v každém mladém člověku přijímáme samotného Krista. Proto dáváme naše prostory k dispozici mladým lidem, kteří k nám přicházejí. Naše prostory a hřiště mají být místy, v nichž mladí rozvíjejí svou tvořivost a vlastní aktivitu, radostně a spontánně se setkávají, a tím se učí chápat a utvářet svůj život.

7. Náboženská praxe

K dědictví dona Boska patří náboženská praxe jako nedílná součást výchovy mládeže. Tento úkol dnes vyžaduje zvláštní citlivost vzhledem k velkému počtu lidí bez vyznání a k náboženské pluralitě. Naše náboženská výchovná práce je zaměřena na to, aby v nás mladí lidé nacházeli přátele, na něž se mohou obrátit s otázkami po smyslu života. Vědomě také nabízíme prostor a čas pro rozjímání, meditaci, modlitbu a bohoslužby, a tak poukazujeme na náboženskou dimenzi života.

8. Výchovné a pastorační společenství

Vybudování výchovně pastoračního společenství, ke kterému patří salesiáni, zaměstnanci, mládež, rodiče, učitelé, vychovatelé a dobrovolní spolupracovníci, dobrodinci a přátelé, patří v každém salesiánském domě mezi priority. V tomto společenství „přinášejí naši laičtí spolupracovníci samostatný příspěvek své zkušenosti a způsobu života. Přijímáme jejich nabídku a podporujeme ji“. (S 47)

Všichni, kdo působí v salesiánském zařízení, společně reprezentují hodnoty charakteristické pro salesiánský výchovný styl. „Proto je podle dona Boska velmi důležitá jednota společenství vychovatelů. Vychovatelé nemohou výchovný styl dona Boska uskutečnit jednotlivě.“ Pro rozvoj mladých lidí je důležitá jak příjemná atmosféra, tak také dobrá spolupráce mezi salesiány, zaměstnanci, dobrovolníky a členy salesiánské rodiny. Duch spolupráce, úcty a porozumění je nutný k tomu, aby se u nás cítili dobře jak mladí, tak i naši spolupracovníci.

Příloha č.2: Dotazník pro volnočasové kluby/Oratoř

Datum: .....

Zařízení: .....

Věk: .....

muž - žena

Dotazník je anonymní a bude použit pouze pro studijní účely.

1. Jak nejčastěji trávíš volný čas?

- počítač
- televize
- venku s kamarády
- poslech hudby
- čtení
- učení
- v oratoři
-

2. S kým nejčastěji trávíš volný čas?

- sám
- s rodinou
- s kamarády
- s partnerem

3. Jak jsi se o oratoři dozvěděl/a?

od kamarádů
od rodičů
ve škole
na internetu

4. Jak dlouho už oratoř navštěvuješ?

5. Jak často oratoř navštěvuješ?

každý den
několik dní v týdnu
jednou do týdne
občas

6. Kolik času v oratoři strávíš během návštěvy?

- celou otevírací dobu
- jdu tam dělat třeba jen jednu věc a pak odcházím
- podle toho kdo tam je z pracovníků
- podle toho, kdo tam je z kamarádů

7. Co v oratoři využíváš?

8. Našel jsi v oratoři nové kamarády?

- ano
- ne

9. Co si myslíš o pracovnících v oratoři?

- moc je neznám
- znám je, nejsou mi sympatičtí
- znám je, jsou mi sympatičtí
- chodím sem i kvůli nim

10. Obrátil ses na ně někdy s nějakým problémem (problémy ve škole, doma, s kamarády,...?)

- ano
- ne

Pokud ano, pomohli ti?

- ano
- ne

11. Myslíš, že se na pracovníky oratoře můžeš obrátit se svými problémy (problémy ve škole, doma, s kamarády, ...)?

- ano
- ne

12. Co se ti na oratoři líbí?

13. Co se ti na oratoři nelíbí?

14. Znáš organizaci, která oratoř provozuje? Navštěvuješ ještě její jiné akce nebo kroužky?

Děkuji za vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní a bude použit pouze pro studijní účely!

Příloha č.3: Dotazník pro školy

Datum: .....

Zařízení: .....

Věk: .....

muž - žena

Dotazník je anonymní a bude použit pouze pro studijní účely.

1. Jak nejčastěji trávíš volný čas?

- počítač
- televize
- venku s kamarády
- poslech hudby
- čtení
- učení
- v oratoři
-

2. S kým nejčastěji trávíš volný čas?

- sám
- s rodinou
- s kamarády
- s partnerem

3. Jak jsi se o oratoři dozvěděl/a?

od kamarádů
od rodičů
ve škole
na internetu

4. Jak dlouho už oratoř navštěvuješ?

5. Jak často oratoř navštěvuješ?

každý den
několik dní v týdnu
jednou do týdne
občas

6. Kolik času v oratoři strávíš během návštěvy?

- celou otevírací dobu
- jdu tam dělat třeba jen jednu věc a pak odcházím
- podle toho kdo tam je z pracovníků
- podle toho, kdo tam je z kamarádů

7. Co v oratoři využíváš?

8. Našel jsi v oratoři nové kamarády?

- ano
- ne

9. Co si myslíš o pracovnících v oratoři?

- moc je neznám
- znám je, nejsou mi sympatičtí
- znám je, jsou mi sympatičtí
- chodím sem i kvůli nim

10. Obrátil ses na ně někdy s nějakým problémem (problémy ve škole, doma, s kamarády,...?)

- ano
- ne

Pokud ano, pomohli ti?

- ano
- ne

11. Myslíš, že se na pracovníky oratoře můžeš obrátit se svými problémy (problémy ve škole, doma, s kamarády, ...)?

- ano
- ne

12. Co se ti na oratoři líbí?

13. Co se ti na oratoři nelíbí?

14. Znáš organizaci, která oratoř provozuje? Navštěvuješ ještě její jiné akce nebo kroužky?

Děkuji za vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní a bude použit pouze pro studijní účely!